Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШОАТТА, 5 июнь, 1976 шу. • № 69 (5296) • Мах 2 кеп.

Республика хьайбаш леладераштa дика хов паччахьалкхенга дулх, шура, кхьйола а продукци йоххара иттлагIча пятилетка хьалхарча шера планаш а социалистически декхараш а кхоачашделга хIара фермана кхоачам хиллал дика а тайп-тайпара а доакъар Iалашдарах тийша долга. Цудухьа укх бIаьсти эттача аьттув болча хаоттама хьалах бизза пайда эца а гIерташ колхозашкеи совхозашкеи деррига низаш оарцагIдаьхад йол, доакъара дIайийна баьцаш ха ца туллийташ хьакхара, ма-могга дукхагIа сенаж, баьций хьоар, кхыдола а доакъар Iалашдара. Цу гIулакха боахамашка вIашагIъехкай доакъар кийчду лаьрххIа отрядаш, царна эшаш йола техника, механизатораш, транспорт тIачIоагI а яь.

Цу отрядаша шоашта тIадилла бехктокхаме декхар кхоачашдарах тийша да хьайбаш диза а долаш Iангара дахар. Цхьабакъда дукххача колхозашкеи совхозашкеи доакъар кийчдеча отрядаша болх бешше а цонашка, хьунашка, наькъа йистошка мангал хьакха дукха нах арабаьннаб. Из геттара нийса а да.

МА-МОГГА ДУКХАГIА А ДИКАГIА А

Укх деношка газеташа кепатехаб Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза къахьегамхоша республика юрта боахама берригача болхлошка «ХIара боахама цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал доакъар Iалашдергда» аьнна даь кхайкарал. Из могадаьд парте обкома бюрос, хIаьта массанахьа из гIулакх дIадоаржаделга парте райкомашта, боахамий кулгалхошта тIа а диллад.

Сунженцаша тIахьех доакъар Iалашдара мел йолча ерригача торонех пайда эца, хьайбаш чусоцадалехьа фермашка деррига доакъар хьатIаэза дакха. Укх бIаьсти хан-ханнахьа догIаш делхарах геттара дика хиннай эрий тIаьнна а доакъара дIайийна а баьцаш. Цудухьа цхьан шераи ах шераи тоъаргдолаш гIожа а моша а доакъар кийчде лаьрхIад цар. Цунца цхьана колхозхоша къаьстта теркам тIабохийтаргба гранулаш кийчъяра. Уж хьасча цар пайда эца лерхI ялата отходех, кагех, гамех, мошача доакъарен силосен юххех. Кхы тIа а доакъар кийчдара хьалха хьайоала культураш чуэццаше а силоса лаьрхIа дIаюврагья хьажкIаш.

«ХIара балха денна — дикала ЗнакI» яха грозненски химикий болам хьал а лаьца доакъара гранулаш, сенаж, май бетта хьаккхаь йол агрохимлабораторе специалисташа лакха мах беш хилийтара оарцагIбаьннаб Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхой. Теркам тIаозаш да укхаза цхьа хIама. Цу колхоза коммунисташа еррига коллектив тIахьийхар доакъар кийчделга соахка санна тIехьа а ца доахаш хIа аьнна хьатIайоаллаше а баьцаш хьакхара. ЦIаккха ца хиннача тайпара сиха — итт дийнахьа буц хьакхаь яккха лаьрхIар колхозхоша. ХIаьта шоай дош дизза кхоачаш а дир цар. Доакъар кийчдара лаьрххIа вIашагIъехкача отрядашта новкъостал де яьхкар ялат кхеду отрядаш а. Укх цифро хьахьокх коминтерновцаша доакъар кийчделга мишта леладу: хIанзле цар Iалашъяьй пхи эзар тонн сенаж.

Доакъар кийчделга во лелац из болх бара месячник кхайкаяьча Наурски районе а. БархI бIаь гектара тIара гаргга баьцаш хьекхай хьалхарча итт дийнахьа, аргIаш даь дIаоттаяьй 1120 тонн йол. Из хул соахка укх ханарчул дикка дукхагIа. Уж балхаш дикагIа вIаштIехьдаьхад «Терский» совхозе, «Красное знамя» яхача колхозе. Наурцаша керттера теркам тIабахийтаб доакъар ма-могга дукхагIа Iалашдара, витаминни хьоар, сенаж дукхагIа кийчъяра, каналийн наькъийн йистошкара, хьунагIара йол хьакхара. Доакъар кийчдеча хьинаре дакъа лоац Калинински механизаце училища курсанташа, предприятейи учрежденейи дукххача коллективаша.

Халахете а, гIулакхаш цу тайпара дика лелац массанахьа а. Ховш ма-хиллара, хьайбаш Iангара доахаш соахка къаьстта чIоагIа хало Iайшар Грозненски района боахамаша. Хетаргахьа цу гIулакхо а хайра кхетабаьбац цар кулгалхой, юртбоахама специалисташ. 27 мий хьатIакхоачаш районерча 22 боахамо кхо эзар тонн сенаж мара Iалашъяьяц. Доакъар кийчделга къаьстта эсала лел «Грозненский» совхозе, 1 Мая, Ленина цIерагIча колхозашка, кхыча боахамашка. Цун бахьан цаI мара дац — хьахьакха шортта буц йоллаше а болх вIаштIехьбаккха ца хар. Масала, «Грозненский» совхозе доакъар кийчдеча дакъа лаца йиш йолаш кхо эзар гаргга дешархо, балха боаца дукха нах, цу балха юкъеоза мегаргболаш дукха хьехархой, лораш, цIен ноаной ба. Цар новкъосталца кхы тIа бIаьш тоннаш доакъар кийчде торо я совхоза. Из де кийча ба хьехархой шоаш. Бакъда, цунна уйла еш яц совхоза партком а юрта Совет а.

«1976 шера хьувкъам чуэцара, юртбоахама продукташи доакъари кийчделга Iалашдара кхы тIа де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои дукха ха йоацаш тIайийцача соцамо боахамий кулгалхошта шерра торонаш хьаелл доакъар кийчделга массанахьа дикагIа вIаштIехьдаккхара. ХIанз керттердар да царех лерттIа пайда эцар.

Халахете а из ца деш кхы а дукха моттигаш я. Доакъар кийчделга цудухьа ледара лел Малгобекски, Назрановски, Шалински, Надтеречни, кхыча а районий цхьадолча боахамашка. Массанахьа санна цига а вIашагIъехкай доакъар Iалашду отрядаш. Ала йиш яц царга кхоачам хиллал техника яц аьнна а. Балхаш юха теттар кхыдар да — из лоархIаме гIулакх дика чакхдаккхара боахамий кулгалхоша, юххьанцарча партийни организацеша, специалисташа йоаггIача тайпара йоакхо ца яр.

Из кхы дIахо ла йиш йолаш дац. Массанахьа а кхы ха дIа ца йохийташ сихха оарцагIа довла деза доакъар кийчделга тоадара, цу гIулакха бехке барашкара доаггIар хьадеханза даргдац, хIана аьлча тахан-кхоана ялар санна хьатIакхоачаш латт кхыдола а саггота юртбоахама балхаш де дезаргдола ха.

ХIанз, доакъар кийчделга сихденнача хана, Iалаьмате лоархIаме да хIара колхозе, совхозе техникага бизза болх байтар, механизатораштa. доакъар кийчдеча кхыболчарна юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра, шоашта хьалхашка латтача бехктокхамеча декхарех нах бокъонца дIакхетабара, кхашка къахьегачар деррига хьашташ кхоачашдара боахамий кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша денна йоакхо яр.

Сунженцаша дIадолаьдаь башха-дика гIулакх хьал а лаьца республика колхозийи совхозийи къахьегамхоша деррига низаш оарцагIдаха деза йол, сенаж, витаминни хьоар, гранулаш, силос, кхыдола а доакъар кхы ха дIа ца йохийташ ма-могга дукхагIа Iалашдара, из фемашка хьатIаозара.

КПСС обкоме

ХIАРА БОАХАМА—ЦХЬАН ШЕРАИ АХ ШЕРАИ КХОАЧАМ ХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

ЦХЬАН ШЕРАИ АХ ШЕРАИ КХОАЧАМ ХИЛЛАЛ ДОАКЪАР IАЛАШДЕРГДА АЬННА СУНЖЕНСКИ РАЙОНА «ПУТЬ К КОММУНИЗМУ» ЯХАЧА КОЛХОЗА КЪАХЬЕГАМХОША РЕСПУБЛИКА ЮРТА БОАХАМА БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА ДАЬЧА КХАЙКАРАЛА ХЬАКЪЕХЬА.

ДIайийнеи эрий тIаьннеи баьцаш, кхьйола доакъара культураш дика хилара республика дукхагIйолча районашка эттача аьттув болча хьалаша торо хулийт хьайбашта кхоачам хиллал доакъар Iалашдаь ца Iеш, из дуккха дукхагIа кийчле а.

Шелковской, Наурски, Сунженски, кхьйолча а районий дуккха колхозаши совхозаши бIаьстан юххьанца денз хьинаре оарцагIъяьннай доакъар Iалашдара, цу гIулакха эца йиш мел йолча торонех пайда эц.

Дика кийчо а яь, доакъар Iалашделга кхетамца вIаштIехьдаьккхад Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Шоай торонашка хьажа а хьежа цу боахама къахьегамхоша лаьрхIад цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал доакъар Iалашде. хIаьта из де аьнна республика юрта боахама берригача болхлошка кхайкарал а даьд.

КПСС обкома бюрос могадаьд цхьан шераи ах шераи кхоачам хилал доакъар Iалашдергда аьнна «Путь к коммунизму» яхача колхозо дIадоладаь гIулакх.

КПСС горкомаши райкомаши, горрайисполкомаш, облсовпроф, комсомола обком, колхозийи совхозийи юххьанцара партийни организацеш, юрта боахама министерство, «Чеченингушвинон» «Консервплодоовощи» яха объединенеш, «Скотопроми» «Плодопроми» яха тресташ, «Сельхозтехника» объединени декхарийла яьй «Путь к коммунизму» яхача колхозо даь кхайкарал дерригача боахамашка, доакъар доаккхача бригадашка, отрядашка, звеньяшка дувцилга Iалашде, хIара колхозеи совхозеи цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал дика доакъар Iалашдара тIехьа социалистически яхь йоаржае.

Доакъар кийчдеча хьинаре къахьега бутт ба аьнна дIакхайкабаьб июнь. Районийи республикански юртбоахама ведомствайи, колхозийи совхозийн кулгалхой, партийни организацеш декхарийла я доакъар кийчду еррига техника балха юкъеоза, доакъар кийчде мел могаргдола нах цу гIулакха оарцагIбаха, дукххача наха дакъа а лоацаш субботникаши воскресникаши делга вIаштIехьдаккха. Юрта мел беш бола наха юкъе бу политически организаторски болх тIаберзабаь хила беза доакъар дукхагIа даккха йиш хулийтача торонех бизза пайда эцара.

Республикански газетий редакцеш, телевиденеи радиовещанеи комитет декхарийла я доакъар кийчдара яьржача яхьах, субботникийи воскресникийи итогех каст-каста дувца, доакъар сиха а дика а кийчделга Iалашдеча хьалха латтача колхозийи совхозийи, производства хьалха латтарий опыт шерра дIайовзийта.

КХАЙКАРАЛ ДАЬРАШ БОЛЧА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал доакъар Iалашдергда! — иштта кхайкарал даьд «Путь к коммунизму» колхоза доакъар Iалашдераша республика берригача юрта боахама къахьегамхошка. Шоай дош кхоачашдар духьа еррига торонаш оарцагIъяьха къахьегаш а ба хIанз.

Доакъар Iалашдара бехктокхаме ва колхоза керттера агроном Чеботарев Иван Тимофеевич.

— Доакъар Iалашдара боккха теркам тIабохийт 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамаш тIа. — йоах Чеботарев Иван Тимофеевича. — Из болх тоабара керда торонаш хьайийллар «1976 шера ялат чуэцилга, юрта боахама продукташи доакъараши кийчделга Iалашдара кхы тIа а де дезарех» болча КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи соцамо.

ХIанчле дукха хIама ца эшаш 1380 тонн сенаж еллай, 62 тонн баьций витаминни хьоари 20 тонн гранулаши кийчъяьй колхозе. Из доакъар Iалашде карагIдаьннад культурни даьгIений 290 гектара тIара буц хьаьхкарах. 80 гектара тIара рожь чуэцарах.

Хьувкъам дог гIоздоаккхаш ба. Буц культурни даьгIенашкара хIара гектара тIара 170 центнер йоал, соахка эгтара хьалха хьекха хинначул шозза хIана яц аьнна дукхагIа. Дика хьувкъаяьй рожь Лебеденко Леонида кулгалдеча механизированни отрядс. Езткъа гектарах хIаранена тIара 320 центнер моша доакъар даьлар, план 150 центнер йолаш.

Буц хьокхача къаьстта дика болх бу Бардин Иван Васильевича, Губин Виктор Петровича. Цар хьекха буц сиха дIахьу лафеташ тIехьа а тесса «Беларусаш» тIарча механизаторашa, шофераша Чаниев Хасболта Хьасана, Кузин Иван Федоровича, Гребенников Иван Федоровича, Шадиев Iаьлий Къурейша. Хьинаре болх бу сенаж кийчъяра кIоагa чу тесса моша доакъар гусенични трактораша IотоIадеш болча Трайников Александра а Алехин Петра а.

Баьций витаминни хьоар доаккха ши агрегат я боахаме. Шин сменагIа бу болх царех хIаранс. Цу юкъа шин агрегатаца 8 тонн баьций витаминни хьоар доакк операторашa Толмачев Ивана, Солошенко Петра, нормагIа 6 тонн мара даккха ца дезача. Из галешка чудехкаш, уж дIатегаш ба Щербакова Мариян Нажонова Натальян.

Моша доакъар 60 гектара тIа люцерна дIайийнача кхай тIара хьатIаккхухь баьций хьоар доаккхача агрегаташтa. Из культура дIайийна лаьтта хий дулла ца. Хьалхарча 20 гектара тIара люцерна чуийцачул тIехьагIа, шозлагIа хьокхача хана буц дика дегIаена хургйолаш, хий а дуллаш минеральни удобренешца подкормка ю. Цу тайпара болх бу кхыча участкашка а. ТIеххьарча, кхоалагIча участкера, хьувкъам чуийца балалехьа, хьалхарча участке буц шозлагIа хьакха йиш йолаш дика лакх лу.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТIА: (лакхе латтар) сенаж кийчъяра культурни даьгIенашкара буц чуэцаш я Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе. (лохерчун тIа) кхай гIара сенаж йоллача моттиге моша доакъар дIаккхухьаш вола колхоза шофер Чаниев Хьасан.

С. ХАКИЕВА сурт.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Лоамашка ухкача боахамашта боккха пайда беш культура я тхьамка. Цудухьа шерагара шерага шерду цига из культура дIаюв лаьтташ.

План 101 процент кхоачаш а еш укх шера 1 июнь тIакхоачаш 1489 гектара тIа дIайийнай из культура вай республика колхозашкеи совхозашкеи. Укх бIаьсти дIадийнача тхьамках ахенел дукхагIа дар Ножай-Юртовски района юрта боахама къахьегамхоша дIадийнад. Иштта, план 853 гектар йолаш 953 гектара тIа дIайийнай из культура цу районе.

Тхьамка дIадера план тIеккхоачашъяьй Шалински районе а. Из культура хIанз а дIаювш я республике.

* * *

Мукъа ха хилац хIанз шекара свеклаш лелаеча наьха. Из культура дIа а йийна хIанз лаьтта цамцадоаккхаш, оасар деш, кхыдола Iунал деш къахьегаш ба уж.

31 май тIакхоачаш шекара свеклай мугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаккхаш 7748 гектара тIа болх баьб кхаш леладераша, е укх шера из культура дIайийнача 84 процент долча кхашка.

Шекара свеклай мугIараштa юкъера лаьтта цамцадаьккха баьннаб Шалински района кхаш леладераш. Из болх баь бовла гарга ба Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски районий къахьегамхой.

Назрановски районе республике массарел тIехьа дIайийра из культура. Из бахьан долаш шекара свекла дIайийна 46 процент долча кхашка мара лаьтта цамца- [illegible] кая лакха йолаш, ма-могга сихагIа чакхбаккха хьажа беза республика юрта боахама къахьегамхой.

ЦАI-АХ ШЕРА ТОЪАРГДОЛАШ

Iалашдергда вай цаI-ах шера тоъамхиллал доакъар, аьнна Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза доакъар Iалашдераша республика берригача юрта боахама къахьегамхошка даьча кхайкарала жоп луш лакха социалистически декхараш тIайийцад «Гудермесский» совхоза доакъар Iалашдеш боахкача наха.

ЦаI - ах шера хьайбаш кхабара кхоачам хургболаш доакъар Iалашде декхар оттадаьд шоашта хьалхашка цар а. ХIаьта шоаш лаьрхар кхоачашде йиш хулийтаргйола еррига торонаш оарцагIъяьха къа а хьег укх деношка.

ХIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 80 саг хул буц хьокхача, сенаж йоллача, йол кийчъеча, баьций витаминни хьоар доаккхача къахьегаш.

Цар хIанзале еллай шера план 500 тонн йолаш дукха хIама ца эшаш 600 тонн сенаж, кийчъяьй 200 тонн йол, даьккхад 60 тонн баьций витаминни хьоар.

Баьций витаминни хьоар доаккха цхьа агрегат я боахаме. ХIанз, шортта моша долкъар долча хана, дийнахьеи буси шин сменагIа болх байт цунга. Цу юкъа 4,5—5 тонн баьций витаминни хьоар доаккх, план 3 тонн йолаш.

Къаьстта дика болх бу механика Косолапов Дмитре кулгалдеча сменас. Баьций витаминни хьоар даккхара норма юкъера лаьрхIача 130 процент кхоачашъю цо. Шоай декхарех дика лоархIабу Вачаев Турко - Iале кулгалдеча сменах болх беча наха а. Дя дIадахийтац цар балха норма кхоачаш ца еш.

Йолча торонашка, наьха къахьегама овсарлега хьежача гуш да доакъар Iалашдеш боахкараша шоашта укх шера хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдергхилар, — йоах совхоза керттерча агронома Хамидов Сайдамина.

Х. МАГОМЕТОВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХУДОЖНИКИЙ I СЪЕЗДАГА

Хьамсара новкъостий!

КПСС Нохч-ГIалгIай областной комитето дег тIара моаршал лу республика художникий I съезда делегаташкеи берригача творчески болхлошкеи.

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра дерригача советски халкъо хьинар айдаь къахьегача деношка хул шун съезд.

Вай республика къахьегамхоша шоай деррига низаш тIадерзадаьд резерваех бизза пайда эцара, шоай берригача балха эффективности дикали лакхъяра, иттлагIча пятилетка планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара.

Идеологически фронта денале отряд шоаш хиларга хьежжа, наха коммунистически кхетам балара гIулакха юкъе шоай лоархIам бола дакъа юкъекхухь художникаша, живописа, скульптура, графика произведенешка Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта карагIдийнна революционни, тIемеи къахьегамеи денале гIулакхаш хьахьокх цар.

Коммунистически общество хьалъяра парте, халкъа юкъарча гIулакха творчески интеллигенце юкъедихьа доккха дакъа белгалдаьча КПСС XXV съездо керда бехктокхаме декхараш хьалхашка оттадаьд художественни интеллигенцена советски сага коммунистически мировоззрени, нравственни сакхетам, духовни культура хьакхоллара. Советски литературеи искусствои дIахо йодача хана дегIаккхувлара хьакхоллача произведеней идейно - художественни дикал лакххьяра, цар масштаб йоккха хилара дешаш халкъбоахама доккхийча декхарацща цхьан мугIаратIа оттадаьд парте. Уж кхоачашдеча хана республика художникаша даим ког гIортолга е еза искусства партийностеи народностеи цIаккха йовргйоацача ленински принципех, къахьегама вахара юккъе—предприятешка, гIишлошъеча, колхозашка, совхозашка, яхьа еза шоай творчество. Шефски бувзамаш, къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш дар, хьокха выставкаш оттаяр, вахар довзара, социалистически вахара кIоаргтача процессашка кхачара керда фактораш а хиина дIаоттае еза хIара художника.

Республика художникаш шоай творчески къахьегамах бола обществана хьалхара моральни бехктокхам кхетабеш хила беза, карагIдаьннначун критически мах бе беза, машар боацаш хила беза социализмаца тарлуш йоацача, моллагIча буржуазни оамалашцеи мещански уйлашцеи.

«Вай дика кхетаду, — яьхад КПСС XXV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева, — художественни дешо, басарий лепаро, кхера хозало, ашара оазаш вIаши товш екаро вай заманхой дегаш ураоттаделга, вай ноахаленах, вай замах, цун треволненеехи карагIдийннача хIамаехи хургйолча ноахаленна вай дегайи уйлайи лер ютилга».

Парте областной комитето съезда делегаташта ловца боаккх дIахо йодача хана цар балха толам баккхар ловш, иттлагIча пятилетке халкъаи цун турпалашта—иттлагIча пятилетке хьалхле лелаераштеи карагIдийннача доккхийча къахьегама гIулакхий летопись хьакхоллара республика художникаша шоай берригa низ дIалургхиларах, шоай творчества керттера тема хиларга хьежжа кортамукъалеи хьаьнала къахьегам дега йIовхалцеи кIоарггача тешамцеи цар чIоагIбергхиларах, из хьахьокхар социалистически реализма искусства партийни декхар да, дIахо йодача хана а шоай говзала берригача низаца коммунизм хьалъеча, КПСС XXV съезда исторически решенеш толамца кхоачашъеча цар дакъа лоацаргхиларах тешаш а йолаш!

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

«ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизах къа а хьегаш иттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIаийца декхараши ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Грозненски швейни производственни объединене хIамаш тегараша. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл уж. Товарни продукци арахецара пхе бетта план 106,6 процент кхоачаш а еш, планал совгIа арахийцай 958 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. ХIаьта продукци маьхала яккхара пхе бетта план 104,3 процент кхоачаш а еш, планал совгIа маьхала яьккхай 631 эзар сом мах бола товарни продукци. Уж къахьегама толамаш хIамаш тегараша хетаду иттлагIча промышленноста болхлой дезача цIейна.

Укх шера къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба Межерицкий Иван Нефодович керте латтача Новогрозненски хIамаш тегача цеха болхлойи Качаров Эдуард Сергеевича, Петришева Раиса Ивановнас кулгалдеча шоллагIчеи пхелагIчеи цехий коллективаши. Уж июнь бетта тIеххьарча календарагIа товарни продукци арахецаш ба хIанз.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ГIУЛАКХАШ

Хьайбай продукци яккхараи кийчъяраи лакха социалистически декхараш тIайийцад иттлагIча пятилетка укх хьалхарча шера вай республика хьайбаш леладераша. Цар дош деннад паччахьалкхенга хьайбайи коа тIарча оалхазарийи 33 эзар тонн дулх дохка, хIаьта шура — 76 эзар тонн, фуаш —65 миллион, тха — 3750 тонн.

ДIабахача пхе бетта республика хьайбаш леладераша баьча балха итог яьй. Цо хьахьокх фермай дукхача коллективаша дика толамаш даьхалга.

Укх шера 1 июнь тIакхоачаш паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера планаш ханал бутт хьалха кхоачашъяьй Ачхой-Мартановски, Ножай-Юртовски районий боахамаша. Гарга я дулх дохкара ах шера планаш кховчашъе Веденски, Урус-Мартановски, Шалински районаш.

Паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план ханал хьалха кхоачашъе карагIдаьннад Веденски района хьайбаш леладерий. Дика къахьег укх шера Наурски района шурийтоварни фермай болхлоша а. Соахка июнь бутт тIакхоачаш ехкачул 7 процент дукхагIа шура ехкай цар паччахьалкхенга укх шера пхе бетта. Гарга бу уж хIанз паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план кхоачашъе а.

Фуаш дохкара ах шера план хIанзле кхоачашъяьй Шалински района боахамаша. Паччахьалкхенга уж дохкара ах шера план 15 июне кхоачашъе еррига торонаш йолаш ба республика коа тIара оалхазараш леладераш.

Республике гIолла паччахьалкхенга хIанз дохка тха 30 процент дукхагIа да соахка укх хана дехка хинначул. Къаьстта дукха дохк из хIанз наурцашеи шелковчанашеи. Масала, Наурски района боахамаша — 77 процент. Шелковской района боахамаша 40 процент дукхагIа тха дехкад паччахьалкхенга укх шера соахка 1 июнь тIакхоачаш дехка хинначул.

Цунца цхьана цхьайолча хьайбаш леладеча фермашка дIабахача пхе бетта бизза пайда эцанзар хьайбай продукци йоаккхилгеи кийчъелгеи алсамдаккха йиш хулийтача торонех.

Иштта, соахкарчул кIезигагIа я укх шера Грозненски, Надтеречни, Малгобекски районий боахамаша паччахьалкхенга йохка шура.

Балха хьалаш цхьатарра доллаше а тайп-тайпара да цхьайолча фермай хьокхамаш. Иштта, «Горячеисточненский» совхозо укх шера паччахьалкхенга йохка шура соахкарчул 17 процент дукхагIа яле, «Атагинский» совхозо йохкар 15 процент кIезигагIа я.

Дулхи шуреи алсамъяккхара дика хьалаш долаш ба хIанз республика хьайбаш леладераш. ДIабахача пхе бетта яккханза йиса продукци меттаоттае хьажа беза укх аьхки тIехьаюсача фермай къахьегамхой. Ма-могга дикагIа пайда эца беза даьгIенех, мошача доакъарах.

УКХ ШЕРА 1 ИЮНЬ ТIАКХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ШУРА ЙОХКАРА АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план проценташца).

Ачхой-Мартановски	73
Веденски	104
Грозненски	75
Гудермесски	91
Малгобекски	78
Надтеречни	77
Назрановски	83
Наурски	91
Ножай Юртовски	90
Советски	68
Сунженски	81
Урус-Мартановски	80
Шалински	76
Шелковской	83
Республике гIолла	80

Нов. АУШЕВ I.-Хь. Х. НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР МОТТИГЕРЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нов. Аушев Хьусена Iабдул - Хьамид Нохч - ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министралла хьожаве.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ**,

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ**.

г. Грозный.
4 июнь, 1976 шу.

ХIАРА БАЛХА ДЕННА—ДИКАЛА ЗНАК

ДИКАЧА БОЛАМА—НИКЪ ШЕРАГIА

Дегаш гIоздаьнна, къахьегама хьинар айденнача хьалашка тIанийнар вай республика къахьегамхоша И. А. Лихачева цIерагIча автозавода коллектива Октябрьски революце орден дIаялара хетаьвча митинге КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даь къамаьл. Шерре йоаржаьяча социалистически яхьо, дукххача индивидуальнии коллективнии починнаша, болхлойи инженерно-технически болхлойи, юртбоахама къахьегамхойи лакхденнача къахьегамен политически хьинаро къагга тешал ду КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашде республика къахьегамхоша чIоагIо яьлга.

ДIайолаеннача пятилетка доккхийча декхарашка хьежача къаьстта лакхлу социалистически яхьа партийни кулгалдара лоархIам. Цунна дола дIоагIа — юххьанцарча партийни организацеша бу идейно-кхетама болх, дикагIбаращца нийсбалара къахьегамхой тIахьехар. Цудухьа хьалха латтарий опыт, нийсагIа аьлча, СССР 50 шу дизара цIерагIча химкомбината коллективо «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа яь почин Iомаяра, из балха юкъеяхьара беррига низ тIабахийта беза. Партийни комитетий балха практико хьахьокх идеологически балха эффективность лакхъе вайна карагIдаргдола никъ. Наха кхетам балара болх цхьан комплексагIа бе беза яхилга да из, вешта яьлча, къахьегамхой тайп-тайпарча группай башхалонаш теркал а еш идейно-политически, къахьегамен, нравственни кхетам балара болх айхха бувзам болаш белга Iалашде деза.

Иштта из болх дIаболабаро торо елар городской партийни комитеташтеи парте Шелковской районан къахьегамхошта дикагIа влияни е а из пайданегIа хургболча тайпара вIаштIехьбаккха а. Нахаца беча балха партийни организацеша ларде дуви КПСС XXV съезде нов. Л. И. Брежнева укх тайпара аьнна дешаш положенеш: «Наха юкъе беча политически кхетама балха толама бустам, шеко а йоацаш, хоадам бола гIулакхаш да». Цудухьа съезда решенешта пропаганда яран уж кхоачашъяран тIаберзабаь тахан вай беш бола беррига организаторски политически болх хоадам болча практически гIулакхаца бувзам болаш бе беза.

Иштта, Заводской района 20 предприяте хьаллаьцай химикий почин. «ХIара денна — дикала Знак» яхача девизагIа хIанз яхь лоаттаеш я 34 цех, 12 участок, 38 бригада. Производства эффективность лакхъяри продукце дикал лакхъяри духьа района 16 предприяте технически дикагIа кийчъялара Х пятилеткана планаш оттаяьй. Районе дукххачар хьаллаьцаб хIаране творчески планаш оттаяра тIехьа баьржа болам. Уж тайпа планаш а оттаяь хIанз къахьегаш 1500 саг болхлой инженерно - технически болхлой ва.

Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода № 21-I йолча установка (начальник В. А. Гавриленко) технологаша ханал ши кIира хьалха кхоачашйир укх шера хьалхарча кварталан пхе беттан планаш.

Иштта дикача къахьегама толамашца чакхбаьккхаб пхи бутт В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода № 7 йолча установка (начальник В. Б. Грачев) коллективо.

ХIара болхлочов къахьегама процессе шийн моттиг йовзарг-йолча тайпара вIаштIехьбаьккхаб идейно-кхетам балара болх цу предприятей партийни организацеша.

Производства эффективность лакхъяра декхараш иштта хоадам болаш долча гIулакхашца кхоачашду Ленински района № 3 йолча пассажирски автотранспортии объединене коллективо а. Химикий девизагIа болх беш алхха цхьан бетта 0,65—0,70 кхаччалца лакхъяьлар предприяте машинаш балха араялара коэффициент. Доагора-смазочни материалашта лийрхIачул 3 процент дукхагIа кхом баьб. Автомашинашта ремонт яра балхий дикал лакхъяра чотах лакхденнад автомашиний технико-экономически хьоккамаш. Парке йолаш йолча 20 бригадашта юкъе массанел дикагIа къахьег шофераш Э. Новрузов, М. Арсамаков, С. Ажаев керте латтача бригадаша.

КПСС Заводской Ленински райкомаша боккха лоархIам бу цу болама. Иштта парте райкомий бюроша ладийгIад СМУ-7 юххьанцарча парторганизацеи «Консервплодоовощ» яхача объединене парткомои «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа социалистически яхь вIаштIехьяккхарах йолча отчеташка.

«ХIара денна—дикала Знак» яхача девизагIа яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш 63 предприяти я Грозне. 40 гаргга саг ва цу предприятешка къахьегаш, царех ялх эзар коммунист, виъ эзар комсомолец ва.

Парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа къовсам боаржабар шоай керттера декхар лерхI коммунисташа. Укхаза дукххача даькъе толам баккхара гIулакх тийша да химикийи шелковчанийи болам гIулакх довзаш коллективай балха юкъеккхаьярах. Тесса дита йиш яц из инициатива хьаллацара дош. Из кIоаргга дайза а дайза предприяте балха юкъедахьара хоадам бола де дезараш белгалде деза.

Иштта, В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе «ХIара балха денна — дикала Знак» яха девиз ерригача балха участкашка хьаллаьцаяц, кердача боламцара шоай лоархIам бизза бовзац инженерно - технически болхлошта. Эсала вIаштIехьъяьккхай заводе болхлошта юкъера индивидуальни яхь. Иштта № 3 йолча цеха 300 болхлочох 240-не личии планаш яц. Цул совгIа химикий керда почин шерра балха юкъеяхьара берригача организаторски идеологически балха кхоачамех пайда эцац парткомо. Иштта гучаяхац производства резерваш, цун бахьанаш технико-экономически хинна ца Iеш психологически хьисап долаш а да.

Халонашта гаьнагIа хилар тол яха позици лаьцай цхьабараша. Дика почин дIайолаьнча юкъагI ца йитара, хIара пайдане болам теркаме лаьца могабарал совгIа из организаторски балхаца чIоагIбара, къахьегамхошка из дIакхачийтара беррига балха формех пайда эца беза партийни организацеша.

«ХIара балха денна — дикала Знак» яха девиз толаме чакхъяккха новкъостал ду идеологически болх комплексно баро: къахьегама коллектива къахьегамен, нравственнии, идейнии кхетам балара болх цхьана баро.

Идеологически балха тайп-тайпарча формаехи кхоачамехи партийни организацеша пайда эцаро кердача патриотически почина пропаганда е торо хулийт. Городерча ерригача парте райкомашка идейно-политически балха хьакъехьа семинараш яьй парторганизацей секретарий заместителашца, политинформаторийи группайи агитколлективайи кулгалхошца. Химикий болама чулоацама кIоаргагIа бовзараи из вахаре чакхбаккхараи лостам телар духьа лаьрххIа оттаяьча темаех къахьегама коллективашка къамаьлаш ду партийни комитетийи парторганизацейи лектораша, докладчикаша, политинформатораша, агитатораша.

Социалистически яхь наха дикагIа дIайовзийтара цехашка, бригадашка, участкашка информационни стендаш яьй. СПКБ «Нефтегазпромавтоматика» яхача опытни заводе яхьа итогаш хIара дийнахьа заводской радио гIолла дIайовзийт, яхье котбаьнараш хьоккамий Доска тIа дIаязбу. Вагонни депе балха итогаш дика белгалъю пенгазета тIа, социалистически яхьа экрана тIа, радио-газета тIа, «Молния» яхача листокаш тIа, къахьегама листокаш тIа. Шера итогех котбаьнараштa «Профессех дикагIвар» яха цIераш лургья.

Химикий почин хьаллацара, дIахо йоаржаяра, балха юкъеяхьара дешаш даим дувц «Химик», «Швейник», «Нефтепереработчик», «Деревообработчик», «Машиностроитель» яхача многотиражни газеташ тIа.

Химикий почин наха дIайовзийтара лаьрххIа массови тиражах листовкаш араяьхай парте Ленински Заводской райкомаша. Цар болам хьаллаьцача предприятешка хIара болхлой коллектива шн-ший башхалонаш теркаме лоацаш йолча яхьа положенеши кодексаши оттаяьй. КПСС Октябрьски райкомо «Партийни пропаганда яра ленински принципаш» яхача темах пропагандистий конференци яьй, хIаьга КПСС Шелковской райкомо «Социалистически яхьа ленински принципаш» яхача темах кулгалдара болхлошта лаьрхIа теоретически конференци йир. Конференцешка докладаш йир парте райкомий секретараша Н. Ф. Кривоносоваси, Р. А. Муртаеваси.

Парте городской райкомашка белгалъяьй къахьегама коллективашкеи нах бахача моттигашкеи керттерча итт лостамех идеологически болх бу базови парторганизацеш.

П. МАКСИМОВ.

ПРАВОВИ КХЕТАМ ЛУ КХУВРЧ

Шийтта шу да республика Лакхехьарча судерча правовни знаней халкъа университето болх бу. Цу юкъа эзараш болча халкъа судий заседателаша, профсоюзий активисташа, къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета депутаташа, школай хьехархоша шоай юридически культура лакхъяьй цига.

Советски законодательства лардаш Iомае безам бараш хIара шера дукхагIа хул городе, цудухьа тIа-тIа дукхагIа нах чуозаш хьайоагIа халкъа университет. ХIанз халкъа университете болх беш я пхиъ факультет. Юкъерча права факультете дешаш ба судий халкъа заседателаш, Грозненски горсовета депутаташ, профсоюзни активисташ. Цунна дукххача шерашка кулгалдеш я правовни кхетам балара йоккха активистка йола Фудим Рахиль Аркадьевна. Иштта, университете шоай юридически культура лакхъю халкъа дружинникаша, школай, училищай хьехархоша, деша аха ха йоацача берий учрежденей болхлоша, дукххача кагирхоша. Цул совгIа цу факультетий филиалаш а я республика цхьайолча учреждененшка.

Преподавателий факультет соахка болх бе йолаеннай университете. Цига шоай знанеш лакхъеш ба мехкарча школай, профтехучилищай дешара программана укх тIеххьарча хана юкъейоалаяь «Советски паччахьалкхени правай лардаш» яха курс хьехаш бараш. Цига дешаро чIоагIа новкъостал ду школай хьехархошта дешара процесс нийсагIа вIаштIехьяккха.

Дукха пайдане хIамаш хьаIомаду, балха тIа, вахаре нийслуча дешай, гIулакхий паччахьалкхен хьисапе маIан де Iомалу укхаза дешаш бола судий халкъа заседателаш, депутаташ, дружинникаш. Цу гIулакхо цар общественни хьинар айду, правопорядок чIоагIъяра тIадерзадаь гIулакхаш кхоачашдеча е къестадеча уж бIубеннагIа хулийт.

Укх деношка халкъа университете ладувгIарий аргIанара выпуск хилар. ТIанк аьнна хьалйнза яр республика Лакхехьарча суда заседаней зал. Гулбеннараштa «КПСС XXV съездо мехка законности правопорядоки дIахо чIоагIъярах» яха лекци йийшар халкъа университета ректора К. Д. Бурмистрова. Цул тIехьагIа дийша баьннарий дIахора балха а вахара а гIулакхаш даькъала дувцаш лоацца къамаьл даьча деканааш Р. Э. Жуббе, Р. А. Фудима, М. С. Супруновас университет чакхъяьхараштa дипломаш дIаделар.

Университете дешаро шоашта балха а общественни а декхараш кховчашдара чIоагIа новкъостал деш хиларах дийцар университета ладувгIархой хиннача хьехархочо нов. Никулинас, халкъа заседатела нов Коновас. Цар дешара процесс дика вIаштIехьъяккхарах, шоашта чулоацам бола лекцеш ешарах университета кулгалхошта, суда, прокуратура, юстице болхлошта баркал аьлар. Шоашта езаяларца белгалъяьхар цар республика прокурора заместитела А. В. Морозова, юстице министерства боккхагIболча консультанташа Ю. В. Кригера, Ш. Ю. Гадаева, республика Лакхехьарча суда члена Г. У. Вакалинцева, иштта цхьаболча кхычар ешаш йола лекцеш.

«Университете укх шера дийша а баьна дипломаш хьаийцар 1022 саго.

Правовни знанеш наха юкъе йоаржаеча доккхий хIамаш карагIдаларах халкъа университета ректора К. Д. Бурмистрованеи правовни пропаганда яра йолча республикански координационно - методически совета председатела Р. А. Макарычевайнеи халкъа университеташта кулгалдара йолча Ерригроссийски общественни Совета Сийлен грамоташ елар.

С. ШАБИЕВ.

РАЙКОМЕ ХИННА СЕМИНАР

Парте Ленински райкоме болх беш я партийни организацей идеологически балха болча заместителий семинар. Самардийнахьа цун аргIанара заняти хилар.

Гулбеннараштa «КПСС XXV съезда решенеша дIа-ма дехха партийни организацешка идеологически болх вIаштIехьбаккхарах» къамаьл дир КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас.

Цул тIехьагIа шоай партийни организацеша Iоаяь балха опыт вIашагIкхийттачарна дIайовзийташ къамаьлаш дир укхаза Грозненски ремонтно-механически завода директора И. М. Бакаленкос — «ХIара балха денна — дикала Знак» яха химикий почин заводе йоаржаярах», швейни производственни объединене парткома члена, комсомола комитета секретара Н. Денисенкос — «Яхь лелаелга идеологически балхаца Iалашдарах».

А. Чехова цIерагIча библиотека директора И. Ф. Голиковас КПСС XXV съезда материалашта пропаганда яра укх тIеххьарча хана мехка а республике а арадаьнна литература дIадовзийтар.

ЗАМАНЦА ГIА БОАХАШ

(РЕСПУБЛИКА ХУДОЖНИКИЙ I-ча СЪЕЗДЕРА)

Оаха хоам бaь ма-хиллара, укх деношка Грозне хилар республика художникий I-гIа съезд.

Духхьашха гулбеннабар Нохч-ГIалгIайчен художникаш цу тайпарча йоккхача форуме. Укхаза массе оагIорахьа дийцар художникий правлене отчетни хана баьча балхах, КПСС XXV-ча съездо художественни интеллигенцена хьалхашка оттадаьча декхарех, союза вахарахи гIулакххехи.

Вай исторена, вай долаш долчоаи, хургдолчоаи, вай партепеи халкъан, вай сийлахь-йоккхача Даьхенна ма-йоагIара йола керда произведенеш хьакхоллар ловш Л. И. Брежнева КПСС XXV-ча съезде культураи искусстваи парте болча а парте боацача а деятелашта баьккха ловца — из эггара хьалха советски художникий творчески къахьегама лоархIаме программа.

Цо художникашкара дIадех вахарцеи ханацеи гIа боахаш, мехка вахарца гIулакх доагIаш, халкъа сийлахьча гIулакхий боккъонца бола летописцаш, цун сийлахь-боккхача Дай-мехка тIемеи машарерча хьинарерча къахьегамеи иллиалархой, советски сага эггара дикагIйолча оамалий иллиалархой хилар.

— Цунга хьежжа шоай болх вIаштIехьбаккха гIерташ къахьегаш хилар республика художникаш а, — аьлар ше доклад еш художникий Союза правлене председатела **И. Д. Бекичева.**

Тахан художникий Союза чувоагIа 30 художник. Укх тIеххьарча шерашка художникий Союзе дIанийцав ялх живописец, скульптор, график. Боккъонца вола художник нахах къаьста хила йиш йолаш вац. Шин шера Нохч-ГIалгIайчен художникаш искусство езараштa цкъа хьекха Iнйнабац шоай творчество. Республикански изобразительни искусствай музея залашка дукххаза а кийчъяьй групповой тематически экспозицеш. Шоай балха отчет луш хиннаб къаьна а къона а художникаш.

ДIадахача массехк шера дика традици а хинна дIаэттад Ленински Грозненски районашта юкъе чакхдоаха доттагIала денош. Цу деношка болхлой коллективай юртбоахама къахьегамхошца вIашагIкхетараш чакхдувл. Цига выставкашца дакъа лоацаш хул художникаш а. Цу вIашагIкхетараша айду творчески хьинар, художникий творчествана материал лу.

Каст-каста хул художникаш «Красный молот» завода цехашка, Грозненски гарнизона бIухой болча, кхычахьа.

Художникий Союза правлене кийчъяьяр РСФСР заслуженни художника, Нохч-ГIалгIай АССР искусства заслуженни деятела Э. Э. Валентинова произведеней выставка. Республика художникаша дакъа лаьцар тематически выставкашка Советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизар дездеча художникий Союза правлене культура министерствашеи изобразительни искусства музейцеи цхьана вIашагIъеллар республика художникий произведеней выставка. Цига хьокхаш хилар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема эпизодашта хетаяь произведенеш, Советски Союза Турпалийи тIема ветеранийи портреташ, иштта хьекхар тIема шерашка художника, тIема ветерана Ф. Н. Сачкос язъяьча произведеней выставка.

Юртарча темана хеталаь А. Асуханова, И. Бекичева, Х. Дадаева, Х. Ахмедова, иштта кхычар балхаш гойтар «Съездагара съездага» яхача выставке. Художникаша дакъа лаьцад тIема-шефски балха юкъе а. Заводской района военкомата тIема сийлен кабинет кийчъеш хиннав художник В. Ливи, республикански военкомате — В. Умарсултанов, Грозненски гарнизона тIемеи политически кийчон отличникий ткъо портрет издаьд И. Бекичева.

Республика архитектораштца айхха бувзам лоаттабеш тайп-тайпарча — мозаикас, сграффито, кхыдола декоративни балхаш де баьннаб художникаш. Мозаикаца хозъяьй «Туризм» яха турбаза (автораш В. В. Ливи, Г. Ю. Янаков), «Халкъий доттагIал» яха сграффито яьй Аргунеи Назранеи универмагий зданеш тIа (автораш А. Ахмедов, Х. Дадаев, Д. Идрисов), иштта кхыдараш.

Дуккха а балхаш дир художникаша республика художественни кийчъяра. «Къахьегама сийле» яха мозаика яьй Гудермесски сийлен доскана (автораш А. Асуханов, В. Умарсултанов). Автотуристий безам тIабодаш я Урус-Мартановски районера «Башлам» яха кафе (автор Х. Дадаев).

Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводе (автор Р. М. Портнович), Iилма-тохкама институте художникаша хьайир Котало 30 шу дизара хетаяь памятни композицеш, (автор Г. Л. Пассарар), города кашмашкара Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа байначa бIухошта оттаяь мемориал (автораш скульптор А. Н. Сафронов, архитектор Я. С. Беркович), иштта кхыяраш.

Коммунистически общество дIахьалхашкахьа ме-йода, советски сага мировоззрени, цун нравственни тешам, духовни культура лакхлу. Цунца цхьана лакхлу художника бехктокхам а.

Докладчика а къамаьл даьчар а дийцар даь лаьттачох а доацаш, дIахо де дезарех дар. Советски искусства керттерча декхарех цаI да вай заман саг массе а оагIорахьара а хьагойтар.

Съезде къамаьл даьча художникаша А. Н. Сафронова, Х. А. Ахмедова, иштта кхычар а дийцар художника общественна хьалхашкарча бехктокхамах. Вай даьр кIезига дац, йоахар цар, бакъда из кхы а дукхагIа а дикагIа а хила йиш яр художникий Союза правлене, партийни организаце художникий произведенешта кIоарггеи принципиальнии анализ йоре, профессиональнии художественнии говзал а идейность а лакхъелга доагIача бесса хьадехаре. Лохача боарам тIа я художественни процесса анализ е а художника талант нийсача новкъа яккха а новкъостал де дезаш йола критика.

Керда творчески произведенеш хьакхоллара художникий керттера болх тесса лелабу Союзо, аьлар ше отчет еш ревкомиссе председатела Ф. Н. Сачкос, художник фу болх беш ва хац, из волча мастерске хилац правлене членаш е шоаш болча художникаш чу а кхувлац. Из бахьанце выставке дакъа лоацаш бола художникаш шерагара шерга кIезиглу. Масала, 1974 шера «Советски Къулбехье» яхача выставке дакъа лоацаш бархI художник мара хиланзар. Цул совгIа цхьайолча произведеней художественни боарам а лоха ба.

Периодически кепа йоазон тIа, радио е телевидене гIолла критически статьяшца выступленеш яц искусствоведаша, художникий Союза членаша. Бакъда правлене укхача заявленеша хьа ма-хьоккхара художникий Союза дукххаболча членаша художественни мастерске ахча доаккхача, шоашта машинаш эцача, къаьстта персональни мастерскеш хьалъеча чIоагIа хьинаре дакъа лоац. Паччахьалкхено ахча а денна творчески даче цхьан-шин бетта болх бе ухийтача художникаша цIабаьхкача выставкаш-отчеташ яц. язъяь произведенеш ювцаш гIулакх а дац.

ДIахо нов. Сачкос дийцар Союза правлене творчески кагирхошца болх эсала лелабеш хиларах, городе выставочни зал ца хиларах республике изобразительни искусство дегIа ца ярах, дукххача художникий болх бе творчески мастерскеш ца хиларах. Моттигаш нийслу, аьлар цо, произведени ца йоагIаш тIехьъяьнна могаеш а хIалакъеш а.

Художникий Союза члений юкъара собранеш къаьстта кIезига чакхъяьхай, цига дийцац художникий творчески практиках дола дешаш, художникий балха а бIарччача коллектива балха а анализ яьяц.

Профессиональни говзалах, произведеней художественни боарам лакхбарах дар искусствоведене кандидата Н. Ш. Шабаньяща даь чулоацам бола къамаьл. Язъю произведенеш лакха художественни боарам боацашн эсален хилара эггара хьалха бехке художник ше ва аьлар цо. ДукхагIа хила беза художникаш вай мехка а республика а исторически а езача а моттигашка. Хьанах язъдергда аьнна дукха уйла е езаш бац вай художникаш.

Докладчика нов. Бекичева, съезда делегаташа Л. Н. Царицынске, А. А. Асуханова, С. Н. Сухорукова, республика культура министра В. А. Татаева, РСФСР художникий Союза правлене секретара В. Ф. Щебланова СССР художникий Союза правлене секретара М. Н. Смирнова художникаш произведеней турпалаша болх беча промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка дукхагIа аха безаш хилар белгалдаькхар, хIаьта иштта царех язъяь произведенеш демийла а ца ухкаеш цар болх беччa моттиге хьалтохаргйолаш дIатела езаш хилар а. ДукхагIа е еза юрташка творчески выставкаш, вIашагIкхетараш, юрта къахьегамхой хьашташ а вахар а шерагIа довза деза.

КПСС XXV-ча съезда решенешка хьежжа Нохч-ГIалгIайчен творчески интеллигенцена хьалхашка латтача цIенхашттарча декхарех дийцар КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова.

Съездо хержар республика художникий Союза правлени. Правлене председателалла юха а И. Д. Бекичев хержар.

РСФСР художникий 4-ча съезде ааха делегаталла хержар И. Д. Бекичеви Х. А. Ахмедови.

Нохч-ГIалгIайчен художникий I-ча съезда делегаташта хьалхашка къамаьл дир Къилбаседа-ХIирийчен художникий Союза правлене члена В. А. Салиева. Цо шоай республика халкъагара вежарий моаршал делар Нохч-ГIалгIайченна. Съезда балха юкъе дакъалаьцар зона референта Л. В. Новиковас, РСФСР художникий Союза ревкомиссе члена В. А. Иванова, Черсий-Балкхарой художникий Союза правлене председатела В. Х. Темирканова.

Чакхъяьннай республика художникий I-гIа съезд. Цо хьалхашка оттадаьд керда саг хьалкхевара, советски общества духовни ганз кхоллара бехктокхаме а чоалхане а декхараш.

Беррига низ, творчески говзал, хьинар КПСС XXV-ча съездеи Нохч-ГIалгIай обкома Х-чеи XIII-чеи пленумийи решенеш кхоачашъяра тIаберзабе соцам тIаийцар съезда делегаташа.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) художникий съезда делегаташ М. М. Полонкоев (художник - монументалист), М. И. Келехсаев (художник-живописец (Къилбаседа-ХIирийче), скульптораш И. Д. Бекичев, Р. И. Мамилов, художник К. Ц. Мовтаев перерыве.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА ГРУППАШКАРА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

КХОАЧАМБОАЦАРАШЦА КЪОВСАМ А ЛОАТТАБЕШ

Арахеца продукци сакхат доацаш хилар, социалистически долалхьенга бIарг дикагIа кхабар, транспорта мухь тIаботташи Iобоаккхаши ха кIезигагIа йоаяр, производственни цехашкара санитарии хьал тоадар — уж а кхыдола а дешаш теркам тIабахийта дийцар шоай отчетно-хоржама собране Грознерча консервни завода халкъа тIахьожамхоша.

Предприяте халкъа тIахьожама группас баьча балха юкъе дакъа лоацаш 112 саг хиннав. Цар балха даим лостам телаш, эша новкъостал деш хиннай завода парторганизаци.

ДIадахача шера 72 рейд яьй халкъа тIахьожамхоша. Продукци дикал лакха а хулийташ цунга дIадолар кIезигдара гIулакх консервни цехе мишта вIаштIехьдаьккхад хьежар Т. Ерешко керте латта халкъа тIахьожамхой комисси. Гучадаьлар дийнахьи буси нормах доагIачул 110—120 килограмми совгIа танара даьтта дIаухийташ хилар. Из дош дийцар заводской комитете. Бахьан—эшшача боарамагIа Iы хьакхоачаш ца хилар. Сиха дIадаьккхар из кхоачамбоацар. Укх шера февраль бетта завода халкъа тIахьожама группа бюрос тIаяхалларагIа халкъа тIахьожамхоша иштта тахкар цу цеха коллективо массехк бетта производственни планаш кхоачаш ца яри балха овсарле лохъялари бахьанаш. Хьежача гучадаьлар оборудоване сеца латташ дукха ха йоаяр, болхлой гIулакх лоацаш дукха дIахьа лелар, балха уж дукха тIехьбусаш хьаахар. Къахьегама отдела болхлоша цхьана балха ханах пайда мишта эц хьожаш шин дийнахьа хронометраж йир халкъа тIахьожамхоша. Гучаяьнна факташ цеха собране йийца а йийна бехке бараштa доагIа таIазар дир. Бедал цеха ханнахьа ца лоаттаярах завода партбюрос цIенхаштта бехктокхаме эзав бедала отдела начальник Д. У. Ульбиев. Цул совгIа цунга дIахайтад дIахо йодача хана из тайпа моттиг кхы цун бехкагIа хуле балхара дIавоаккхаргхилар.

Халкъа тIахьожамхоша терко ца еш, ца тохкаш цхьаккха балха участок йисац производстве. Иштта, масала, соахка шушах яь банкаш яйтар завода Орджоникидзевскии Хватовскии стеклотарни заводаша. Пхе вагона чу хьежар халкъа тIахьожамхой хьакхаьча тара тоъаш йий, мел ехай. 66 574 банка еха хилар, вешта аьлча хьаяйтарех нийсса диълагIа дола дакъа. Коа хьачу ца а яйташ химзаводага дIаелар уж. Укх шера еначa цхьа вагон банкаех 78 процент яраш брак хилар ханнахьа гучадаькхараш а уж бар. Из бахьан завода зе а бехк а хиланзар. ХIаьта еха тара хьаейтача шин заводо шоашта теха гIод дIатекхар.

Дукха беркат даьнад халкъа тIахьожамхоша электроэнерги, Iы, кхий кходара, кхерамзлен техниках лерттIа пайда эцара, оборудованена дикагIа доал дара, иштта дукха кхыдолча предприятена пайда луш долча дешашта тIехьа лоаттабаьча къовсамах. Рейдови материалаш дукхазза арайийнай «Комсомольски прожектор» яхача газета тIа.

Халкъа тIахьожамхой балха тIа къаьстта лоархIаме моттиг дIалоац социалистически долалхьенна кулг тIаккховдаде гIертарашца цар лоаттабаьча къовсамо. ХIаьта уж тайпа бараш а дуккха гучабаьхаб цар. Масала, даьтта, шекар, иштта кхыйола продукташ лочкъаяь болхачара лийцаб буфетчица Буравлева, болхлой Алстоев, Дадилова, лаборатора уборщица Хацыгова, шофер Бердников, иштта дуккха кхыбараш. Царна доагIаш дола таIазар даьд. Следственни органашка дош тахкийта дезаш зулам даьд шофера Магомадова. Балхара дIаяьккхай из бахьан Богославцева, хIаьта Магомадова дош следственни органаша тохкаш да.

Регистраци ечa журнала тIара листаш хьайоахаши документашта подделка еши ше даь къовл къайладахьа гIийртав бедал дIанйеча склада весовщик Берсанукаев. Халкъа тIахьожамхошта гучадаьннад 4 тонн хоха документаш цо шийна эшшача бесса тоадаьлга. Цу сахьте акт а оттаяь балхара дIаваьккхав из администраце.

Халкъа тIахьожамхой гIулакхех лаьца кхы дIахо а дувца йиш я. Царна гучадаьнна кхоачамбоацараш, рейдови материалаш завода администрацеи партийни организацеи ца ювцаш, цар терко ца еш йисаяц. Къаьстта шоашта тIадилла общественни декхараш тешаме кхоачашдарца белгалбаьннаб халкъа тIахьожамхой Г. И. Кандаева, А. А. Карапетьянц, Л. С. Акимова, О. Т. Богданова, дуккха кхыбараш.

Халкъа тIахьожамхой собране доклад яьча Ф. Ф. Саламатинас, халкъа тIахьожамхоша В. П. Недвежаева, Н. А. Красникa, А. Г. Еремина, кхычар керда хержача халкъа тIахьожама группа болх кхы а тоа бар, денал айдар. шоай болх цар тIагIертта лелабар дIадий хар.

С. БЕРДОВ.

Фу лу эффективноста тIабодача наькъо

Тоъал доккхача даькъе экстенсивни факторех ког гIортолга а еш экономика дегIаухаш йIаьхха хя яьккхай Советски Союзо. Боккъонца ше хила ма-боагIара бар цу тайпара никъ. Нагахьа санна хьалхагIа алхха интенсивни факторех мара пайда ца эцаш вай хиннадаларе, экстенсивни ресурсай тоъал доккха дакъа общественни производствана юкъе ца озаш диса хургдар. Эггара хьалхарча аргIанна балха низа доагIаш да из. Болх булургболча наха болх Iалашбаро дIадехарашка хьежжа ца хила йиш яц экономика дегIаахара маIан: хьабе болх боацаш нах хиларах хула социальни меттел, экономически а зе дуккха а дукххагIа хургдар ханал хьалха интенсификаци сихъярах хулача пайдал. Иззаморг хургдар къаман доходаца нийсйича капитальни вложенеш сихагIа алсам ца йоахаш Iийча а: мехка производственни аппарат шортига шерлургьар накопление боарам лоха хиларца дувзаденна хула ча зенаша дIалоацаргьяр кхы тIа а хьатIайоагIа доход.

Мехка индустриальни низ лакхбаларцеи хIамаш кхоллаш дола низаш эргадоахаш тоадарцеи дувзаденна керттера лостам а хиле чIаотт халкъа боахам дегIабоалабара тIаберзабаь интенсиви никъ.

КПСС XXV съезде А. Н. Косыгина белгалдаьккхар «Халкъбоахама планашка керттера ког гIортолга ергья Iилма - технически прогресси экономе режим мамогга чIоагIъярeи лардa тIа производства интенсификаци кIоаргъярах. Экономика айеча интенсивни факторий лоархIам чIоагIбара дIанхача шерашка а чIоагIа уйла тIаахийтай парте Централни Комитетои правительстваи; керттерча лоархIаме я из иттлагIча пятилетке».

КПСС XXV съездо эффективностеи дикалеи пятилетка я аьннад иттлагIча пятилетках. Экономика дегIайоалаяра темп цхьан боараме лоаттаяра керттера дакъа кхоачаду интенсивни факторашта. Эффективность, цу тайппара, вай экономика керттера дакъа да.

Укх пхе шера, дIадахача пхе шера а санна, къаман доход алсамъялара шера юкъера темп дукха совгIа-эшашагIа йоацаш 5 процент хургья, цхьабакъда материальни производства сферера балха низ дукхагIа хилара шера юкъера темп, нийслагIча пятилетке 0.8 процент хиннача метте 0.4 процент хургья. Производственни доакъошкара болхлой дукхагIа хулга шозза лаьгIлуш хилар къахьегама ресурсай баланаца боккъонца нийслеш дийза да, цо, хьалхагIа а санна, берригача наха хьабе болх хулга Iалашду, хIаьта къаман доход алсамъялара темпана Iоаткъам а бац.

Из темп шин боарам тIа юс къахьегама овсарле сихагIа лакхъяра чотах. Продукци дукхагIа хьаяро 26 милнон болхлочун къахьегам кхобергба.

ДIадахача пхе шера къаман доходал 1,5-зза сихагIа алсам йийннай капитальни вложенеш, хIаьта укх пхе шера къаман доходал шортигагIа алсамъювргья уж (ма-дарра аьлча, советски экономика исторе чухь эггара хьалха).

Цхьабакъда лоархIаме хургда цхьаькха теркалдар. Алхха цхьан 1976 шера дикала эггара лакхагIча категорех йола продукци, къахьегамхоша тIайидеча социалистически декхарашка хьежача, 30—60 процент дукхагIа ярахецаргья мехка районашка. Иштта алсамъювлаш дIагIоргья из, гучох, пятилетка дIахорча шерашка а, из бахьан долаш дикалгара дунеи тIа эггара чIоагIагIа дIадехарашка хьежжа йола продукце объем 1975 шерaца нийсйича массехказзa йоккхагIа хила езаш я 1980 шерага кхоачаш. ПланагIа къаман доход 24—28 проценти промышленни продукци 35—39 проценти дукхагIа хилийта лаьрхIача хана да из а.

ХIанз дIатIаккхаьчад вай экономика дикалца айяра проблемана. ШIаьккха а их вай: дIадахача пхе шера а санна, СССР къаман доход шера 5 процент дукхагIа хургья. Мишта вIаштIехьдоал тарлучох из сел тешшаме дукхагIа хилийта? Геттара доккха хургда цунна юкъе эггара дикагIа йолча продукце лоаца дакъа. ДукхагIа хулача къаман дохода корта цунга хургба. Советски Союза къаман рузкъа, цу тайппара, тIа-тIа доккхагIа хургда тIехдикача продукце чотах. Цу тайпара дегIаахарах хьахур дуккха дикагIа да, дукхалга диллача цун темп хувцалуш еце а. Гаьна яц, ерригa дукхагIа хулаш йола къаман доход алхха эггара дикагIйола хIамаш хьаяра чотах хургйола ха.

Экономика дегIаяра эффективность лакхъяра тIаберзабаьча наькъо фу лу советски наха?

Интенсивно дегIаухача хьалашка экономика дегIайоалаяра дIаухийтача ресурсай хIара единицо юха хьалур дукхагIа хул. Цо йиш хулийт, производственни ресурсаш кIезиглушшехьа а, къаман доход алсамъювлара темп лакха лоаттае. IIаккха по торо лу потребление фонд сихагIа Iоае. ДIаяхийтача производственни ресурсай хIара единицана лоархIаш хьахулаш йола къаман доход хIара шера дукхагIа хул. Эффективность лакхъяра тIаберзабаь никъ — из ба советски наьха хьал-торо айяра, даим цаьна дукхагIа эшаш долча хIамашца кхоачам бара тIаберзабаь никъ.

Альгимантас ЛЕБЕДИНСКАС,
экономически Iилмай кандидат.

(АПН).

КХОАНА—МЕЛИОРАТОРА ДИ

КЕРТТЕРА ЛОСТАМ

Мэй бутт бовш советски халкъо белгалдаьккхар юртбоахама культурай тешшаме лакха хьувкъам кхебар дукха лаьтташта мелиораци яра гІулакх дІахо дегІадоаладара лоархІаме, вехе а хинна исторена юкъеяхача КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленума 10 шу дизар. Лаьтташта шерра мелиораци елга вай мехка ерригача пачхахьалкхен лоархІамегІарча декхарех цаІ а хинна дІаэттад.

КПСС ЦК майски Пленум хинначул тІехьагІа денз чІоаггІа дегІаденад вай республике лаьтташта мелиораци елга. 1966—1975 шерашка 4-зза дукхагІа а хинна 132 миллион сомага дІакхаьчай лаьтташта мелиораци ярга яхийта капитальни вложенеш.

Тийрка, Шолжа, Оарга, Эса Фартанга, Аксая хьарсамашкарча хих гаьнна хьалхагІа денз йоккхий йоацача лаьттан участкашка хий дехкара пайда нийбаьб бахача наха. Цхьабакъда Советски Іаьдал долча шерашка, къаьстта а укх тІеххьарча итт шера мара шерра дегІаденадац лаьтта леладелга.

Республике хий дехкаш 124.8 эзар гектар лаьтта да, вешта аьлча оахача лаьттаех 30 процент. Толаме кхоачашъяьй колхозашкеи совхозашкеи дуккхача шерашка лелае хий дехка культурни даьгІенаш хьае аьнна КПСС обкома бюроси Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Советон еина задани. Цар хІанз 11,7 эзар гектар дІалоац. Цига мел эш насосни станцеш а догІан хьисапе хий детта установкаш а я.

Ялат, баьцадаараш, хьайбашта доакъараш дукхагІа дахара чІоагІа лард а хинна дІаэттад хий дехка лаьтташ. Хий дехкача лаьтташкара доаккхаш дола ялат 1965 шера даьккхача 62.3 эзар тоннагара 1975 шера 113.8 эзар тоннага кхоачаш дукхагІа хиннад. 2-зза совгІа дукхагІа доах дуга, соахка 24 эзар тонн даьккхар из.

Еррисоюзни социалистически яхье толамаш дахарах а нийслагІча пятилетка заданеши тІанийца социалистически декхараши кхоачашдеча денале къахьегарах а хин боахама организацей дуккхача болхлошта СССР орденаши медалаши еннай.

Ленина орден еннай Войченко Павел Андреевича, Къахьегама ЦІеча Байракха орден — Касаев Мовлет Бепаевича.

Лаьтташта мелиораци яра гІулакх дегІадоаладеча толамаш дахарах «РСФСР заслуженни мелиоратор» яха сийлахьа цІи еннай воврхІ болхлочоа. Царна юкъе — Кириенко Иван Алексеевич, Попов Николай Васильевич, Пинчук Петр Семенович, Абдусаламов Майрбек Мовладинович, кхыбараш. «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни мелиоратор» яха цІи еннай 9 сага. Царна юкъе — Стапенко Клавдия Дмитриевна, Хасуев Салман, Пеков Федор Георгиевич, Шаповалов Петр Григорьевич, кхыбараш.

КПСС ЦК майски (1966 ш.) Пленум хинначул тІехьагІа дІадахача шерашка дикка чІоагІъеннай хин боахама гІишлошта эксплуатаци, ремонташ еча организацей база. «Чечениигушводстрой» яхача объединене гІишлонхоша эксплуатаце дІаеннай хий дехкатІадоаладу Надтеречни система, Гудермесски дуга система, Шолжа тІара гидроузел, Сулу-Чубутлински хий юстара доахахьарсам. Наурски районе аьшкабетонин нийши турбаши ехкаш яьча хий дехкача системина реконструкци яь йоалаш латт.

Надтеречни, Гудермесски, Шелковской, республика кхыча районашка эксплуатаце дІаденнад 31 эзар гектар совгІа керда хий дехка лаьтташ, реконструкци яьй 41 эзар гектара, мелиораци а яь тоадаьд 22 эзар гектар лаьтта, капитальни планировка яьй 28,4 эзар гектара тІа.

Укх шера вІашагІъеллай шера 5.4 миллион сома балхаш де дезаш йола «Чечено-Ингушводремстрой» яха трест. Треста чуйоагІача 5 ПМК-ас кхоачашду боахамий юкъарчеи боахамашта чухьарчеи хий дехкача системашта а хІаьта иштта гидротехнически гІирсашта а ремонт яра балхаш. Толаме чакхъяьккхар цар укх шера сезонагІа хий дехка лаьтташ кийчдара балхий ерригга комплекс. Хий дехкача лаьтташта технически гІулакхаш делга шоашта дІагІа а нийца, республика Минводхоза ремонтнии эксплуатационнии организацешна декхар тІанийцад колхозийи совхозийи ерригача хий дехкача сетой гидротехнически гІирсашеи хийцпа болх белга Іалашде, хадланза хий лоаттаде, лаьттанцарча тІоадала хьакъехьа колхозашкеи совхозашкеи хан - ханнахьа хоам бе. Цул совгІа, укх шера вІашагІъеллача Грозненски гидрогеолого - мелиоративни парте зуврга хий дехкача лаьттай мелиоративни хьал, зем боахаш хьахиннараш хьагул а деш, рекомендацеш тергья хий дехкача лаьттаех пайда дикагІа эцара.

Парте XXV съезда Отчетни доклад еш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева чІоагІа мах бир мехка мелиоратораша лаьтташ тоадара беча балха. «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара Керттерча лостамашка» лаьрхІад лаьтташта дІахо а шерра мелиораци е, паччахьалкхен капитальни вложеней чотах хий дехкача лаьттай 4 миллион гектари докъадаьча лаьттай 4.7 миллион гектари эксплуатаце дІаяла, хин ресурсех пайда дикагІа эца, хІанзарча мелиоративни системай технически хьал тоаде, хий дехкачеи докъадаьчеи лаьтташка юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебелга вІаштІехьдаккха.

Лаьтташта мелиораци елга 10 пятилетке дІахо дегІадоагІаргда вай республике а. Эксплуатаце дІадала лерхІ хий дехка 17,5 эзар гектар керда лаьтташ, 38 эзар гектара реконструкци е а хІанз хий дехкача 17 гектар долча лаьттай мелиоративни хьал тоаде а лерхІ. Из де вІаштІехьдаргда Ассински, Аксайски, Сулу-Чубутлински хий дехкача системашта. Алханчуртски канала. Малхбузехьарча гаиа реконструкци ярца, Урус - Мартановски, Наурски, Шалински, республика кхыча районашка дІахо мелиоративни балхаш дарца. Цу гІулакхашка дІадахийта хьожаю 142 миллион сома паччахьалкхен капитальни вложенеш, вешта аьлча 9-ча пятилеткечул 1.5-зза дукхагІа.

Колхозашкеи совхозашкеи дукха хІама даьд хий дехкача лаьтташка юртбоахама, культураш кхеяра технологи эргаьккха тоаяра. Хьалха латтача боахамашка толаме юкъекхухь гурахьа, дийнача кІина, хьажкІашта, дугана, комсий бешамашта хий дехкара режимах йола ГОМС рекомендацеш, догІан хьисапе хий деттара способ. Тохкамаш деш да юстара кхувсача хих цІаькха пайда эцаран сода увча лаьтташта мелиораци ярай. Колхозийи совхозийи кхашка хий дехкара прогрессивни способаш юкъекхухь. Нагахьа санна 1965 шера догІан хьисапе хий деттача машинашцен установкашцен 7,8 эзар гектара тІа хий техадале, 1975 шера 49 эзар совгІча гектара тІа техад из. ХІанз колхозашкеи совхозашкен я 799 насосни станции догІан хьисапе хий детта установкеи.

Белгалдоалаш хІама да, укх итт шера уж 3-зза совгІа дукхагІа хинна хилар. Республика кхашка болх беш я «Фрегат», «Волжанка», «Радуга» яхараш санна йола догІан хьисапе хий детта башха-дика машинаш. Шерра-шера дукхагІа кхухьийт уж вай республикана. ХьатІадоагІача шера «Гребенскойн» «Виноградныйн» комсий совхозашка гІомар тІа дІайийнача комсашта лаьтта кІал гІолла хий дехкилга миштта хул хьажа 100—100 гектар йолаш опытни ши участок хьалъергья. «Севкавгипроводхоза» Нохч - ГІалгІай филиало оттаяьча проекта тІа лаьрхІад комсий гаьнашта тІадамий хьисапе хий дехка — из хІанз эггара прогрессивнегІа йола способ я Наурски Шелковскойн районашка жена хьалъергья культурин даьгІенаш.

Ховш да, юртбоахама культурай тешшаме лакха хьувкъам кхебара цхьа хий дехкарах кхоачам ца хулга. Толам барбаб лакха агротехника нийса кхоачашъеши биззача боараме минеральни удобренеш гессаши хилча мара. Хий дехкача хІара гектара лоархІаш 10 центнерал кІезигагІа йоацаш, хІаьта дуганеи шекара свекланеи 12—15 центнер тукаш хьежаю паччахьалкхено. Республика колхозаштеи совхозаштеи гела минеральни удобренеш 6-зза хІана хиннаяц аьнна дукхагІа а хинна хІанз 192 эзар тоннага дІакхаьчай.

Цхьабакъда, юртбоахама культурай хьувкъам 8-ча пятилеткапа нийсбича хайра лакхбеннабацар 9-ча пятилетке. Цхьадолча боахамашка кхыметтел хий ца дехкача лаьтташ тІарчул а лохагІа ба из.

Хий дехкача лаьттаех пайда эцара даькъе нийслуча кхоачамбоацарех лархІа доагІа хам ца беш уж леладар бахьан долаш цар шоашка долалургдолчох ах мара хьалуш ца хилар. Цхьатаррарча хьалашка болх беш долча боахамашка юртбоахама культурай хьувкъам бе-бе ба. Хий дехкача лаьттай цхьадола дакъа шерра-шера пайда ца эцаш дус, цхьабараштa дилла хий хилийтац е дуллача хана а хий диллара ханаш телхаеши биззача боараме ца дохийташ дехк. Хий дехкача лаьтташта лаьрхІа колхозаштеи совхозаштеи хьахьожаяь минеральни удобренеш ца йоагІача дІаухийташ моттигаш нийслу каст-каста. Визза пайда эцац насосни станцейи догІан хьисапе хий деттача машинийн берригача низах. ДогІан хьисапе хий деттача машинашта кІал латтача тракторех кхыча балхашта пайда эцаш моттигаш я. Кхоачам боллаш уйла тІаяхийтац тІера баьцаш хьекхачеи ялаташ чуйийцачеи лаьтташка шоалагІа дІаювча хІамашта. ХІанз а кхоачам болаш юкъекхахьац хий дехкача лаьтташка къахьегача болхлошта тела моральнии материальнии стимулаш. Кхы а дуккха шерагІа дІадоаржаде деза Іилмана карагІдьинараши хьалха латтарий опыти.

Хий дехкача лаьттаех пайда эцара даькъе сагатагІа дола декхар да кхоачамбоацараш дІадахар, мелиоративни техниках, минеральни удобренеех эффект йоккхагІа йолаш пайда эцар, вегетаци мел йолча хана дІайийнача хІамашта хий хилийтар, Хий дехкача лаьтташа ялата, баьцадаарий, шекара свеклай, доакъара культурай лакха хьувкъам тела беза. Шера шоалагІа дІаювча хІамий терко е а цу тайппара общественни хьайбай доакъарий база чІоагІъе а еза. ДукхагІчарга дІакхачийта деза Іилмана карагІдьинараши толашагІа йола опыти, цу тайппара, хий дехкача хІара гектара юха хьалур алсамдаккха а деза. Цу гІулакхья дикка аьттув баккха безаш ба «ХІара кхайна — дикала Знак» яхаш девиз а йолаш республике шерра баьржача а КПСС обкома бюроси Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Советон къоабалбаьча а боламо.

КПСС XXV съезда решенешта корта болаш долча гІулакхашца жоп а луш, юрта боахама къахьегамхоша хин боахама эксплуатационни ремонтнии организацей болхлошца цхьана декхар тІанийцад хий дехкача лаьттай хІара гектара тІара 30—35 центнер кІа, 40 центнер дуга даккха, 45—50 центнер ялатийна лаьрхІа хьажкІаш, 60 центнерал кІезигагІа йоацаш дІайийнача баьций йол яккха.

Белгалдаь гІулакхаш чакхдаьхача тешшаме лард йолла йиш хургья карара пятилетка толаме кхоачашъяра.

С. КИРИЛЛОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР мелиорацей хин боахамеи министр.

ПоагІа йоакхо ю Грозненски района «Юбилейный» совхозе юрта боахама культураштa хий диллара Из болх беш къаьстта дика къахьег механизатора Пайсаев Іале.

ХІанз догІан хьисапе хий деттача установкаца кенаца цхьана доакъара дІайийнача люцерна хий тохаш ва из. Ший балха нормаш 140 — 150 процент кхоачашъю цо хІара дийнахьа.

Ялх шу да механизатор волаш Пайсаев Іале болх бу. Хьаьнала къахьегарах Ленински Юбилейни медаль еннай цун.

СУРТА ТІА: Пайсаев Іали юрта боахама культураштa хий тохаш ва.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

КЕРДАЧА СОВХОЗЕ

Іалаьмате хоза сурт бІаргагургда тахан «Малгобекский» совхоза кхашка кхаьчача сага. Баьццарча къувса таралест кІин, мукха, кена, хьажкІий кхаш 500 гектара тІа комсаш а дІайийнай цу боахаме соахка. ИттлагІча пятилетка кхоалагІча шера чуэцаргба боахамо эггара хьалхара комсий хьувкъам. Укх деношка комсий гаьнаш еІа а баьння хІанз уж шпалераштa хьалъехкаш ба комсаш лелаераш.

Дог хьесташ да гурахьа дІайийнача ялатий кхаш а. Цхьатарра дика хьатІалаьннад кІаи мукхи.

ХІара гектара тІара планагІа 15 центнер чуэца дезача кІа 20 центнер чуда социалистически декхар гІанийнад, хІаьта генараш хІара гектара тІара 15 центнер чуэца лаьрхІад, планагІа 10 центнер йолча. Ишта дика хьувкъам кхебе дош леннад хьажкІаш лелаераша а. Шоаш тІайийна социалистически декхараш диззa кхоачашдара ха зехьа ца йоаеш хьинаре къахьегаш хьабоагІа кхаш леладераш.

ДукхагІа дола балхаш хьажкІаши гидуаргаши дІадийнача кхашка ду. Цу культураштa хІанз культиваци еш ба совхоза механизировании отряда болхлой. Сецца дІадоладаь балхаш боад къовлабенначул тІехьагІа мара санац. Кхашкара дерригa балхаш шин сменагІа ду. Цу гІулакхо торо хулийт, техника кІезига йоллаше а, юрта боахама культураштa Іуналдеш ду балхаш агротехнически дикагІйолча хананка чакхдаха. Цудухьа хьажкІаш, ганараш, кхыйола культураш дІайийна кхаш оасарах цІена да.

—Тха боахам вІашагІбелла дукха ха яц. Совхоза кулгалхоша, специалисташа, берригача болхлоша дика кхетаду кердача боахама экономика лакхъяра хІаране хьинаре къахьега дезалга, — йоах совхоза директора К. Балаева. — Тха боахаме 4196 гектар оахаш дола лаьтта да Цу тІа оаха дІайийнай соахка 500 гектара тІа комсаш, 1400 гектара тІа гурахьа юв культураш, хІаьта укх шера бІаьсти дІайийра 500 гектара тІа хьажкІаши 350 гектара тІа ганараши, кхыйола культураш. Уж дика хьувкъаяр дукха Шелковской района «Красный пахарь» колхозе санна механизировании отряд вІашагІъеллай оаха. Цу отряда кулгалдеш ва дуккхача шерашка хьинаре къахьегаш хьавоагІа механизатор Алероев Нурдин. Дукха ха йоацаш тха ялатий кхашка хьожаш хиннача района юрта боахама специалисташа дика мах бир тха кхаш леладерий къахьегама.

«Малгобекский» совхозе кхеергйола керттера культура —комсаш хургья. Дикача хьале я уж. ТІадоагІача шера цхьаькха а цхьа комсий беш дІае лерхІ

Комсаш кхеерий говзал лакхъяра курсаш я боахаме вІашагІъехка. ХІара кІира занятеш хул. Цига дешараштa хьехаш ба совхоза керттера специалисташ. Цул совгІа масех саг дІадахача шера Краснодарски юртбоахама институте деша вахийтав. Институт чакхъяьккхачул тІехьагІа юха а цу боахаме болх бе боагІаргба уж.

— Укх шера паччахьалкхенга планагІа 9 бІаь тонн ялат, 200 тонн гидуаргаш дохка дезаш ба тха кхаш леладераш. ХІаьта оаха тІайийца социалистически декхараш да эзар тонн ялати 250 тонн гидуаргаши дохка. Уж декхараш кхоачашдергхиларах тешаш да тхо, — йоах К. Балаева.

— Укх шера совхоза къахьегамхоша социалистически яхь лелаю Надтеречни района «Новогорский» совхоза къахьегамхошца. ДІа-хьа гІо а деш болх/бергба оаха. Цу яхье хьалхара моттиг яккха хьожаргда тхо, — йоах совхоза директора.

Б. ШАКРИЕВ.

Ермоловски дахчан хІамаш еча комбинате дика йоьзаш я Берсанукаева ЗалпаІ. НийслагІа пятилетка хьинаре къахьегаш чакхъяьккхар цо, хІаьта укх шера хІара бетта ший балха нормаш 120—130 процент кхоачашъю ЗалпаІа.

Дукхача шерашка ше Іомабьча станочника балха опыт къоначарна дІаловзийтара а камьарша я нов. Берсанукаева.

СУРТА ТІА: Берсанукаева ЗалпаІ.

Я. ЦУЕВА сурт.

Колхозий юкъара объединении банки

Доалахьен колхозно - кооперативни форма дІахо дегІаахар колхозаша шоайла леладу производственни бувзамаши Госбанкацара бувзамаши чІоагІдаларен шердаларен наькъаца хулаш да.

Цу тайпарча бувзамо гІойле ю колхозий юкъара организацеш сихагІа дегІаахаран юрта боахама производство айяран.

Колхозий юкъара кооперации, ховш ма-дарра, колхозни производства дуккхача сферашка хьахиннеи дегІаухашн я. Вай республике хІанзле а болх беш я цу тайпара колхозий юкъара объединенеш: «Чечингколхозстрой», «Межколхозлес», чуоттадаь доахан кхоаба Ножай - Юртовски, Сунженски объединенеш, «Межколхозпром».

Колхозий юкъарча объединенеша леладеча гІулакхех эггара доккхагІдар — гІирсаш хьалделга. 12 МСО чуйоагІача гІишлош еча организацей Нохч - ГІалгІай объединене гІулакх деш 27 колхоз-пайщик я.

КПСС XXV съезда Керттерча лостамашка белгалдаь юрта боахам дІахо дегІабоалабара декхараш толаме кхоачашдара юртбоахама производства деррига доакъош дикка айде деза. Цудухьа производственни декхараш кхоачашдара лакхача темпашца дегІаккувлаиза яргьяц колхозий юкъарча объединеней производственни база.

Керттера производственни фондаш алхха «Чечингколхозстрой» яхача колхозий юкъарча объединенена чуйоагІача гІишлош еча организацешка 2,3-зза дукхагІа хиннай нийслагІча пятилетке. ХІаьта цу юкъа дикка дегІаденад гІишлош еча организацей деррига вахар, хетаргахьа аьлча, шийх тийша долаш йола производственни база.

1975 шера даьча гІишлоймонтажни балхий объем 1970 шераца нийсйича лакхъеннай: генподряда — 28 процент, шоай низашца — 27 процент, колхозашка — 46 процент.

ДІадахача пхе шера колхозий юкъарча гІишлош еча организацеша хьалъяьй 10.844 бежана, 20939 хьакхийна, 62650 устагІанна, 250 эзар котама лаьрхІа хьайбай помещенеш.

Колхозий юкъара производство дегІайоаланра боккхаца лоархІаме да банко дІаьххача ханна тела кредит. НийслагІча пятилетке капиталовложенешта лаьрхІа цу тайпара кредиташ 7 миллион сом гаргга нийцад колхозий юкъарча гІишлошъеча организацена. Е банко дІаьххача ханна деннача кредитий чотах юхаметтаоттаьй колхозий юкъарча гІишлош ечен производственни организацеша. Цунах къаьстта шаьра хьагуш да колхозий юкъара керда производствaш хьаеча дакъа лоацача банковски кредито ду новкъостал.

ДІанхача пятилетке шоай производственни база дегІайоалаяра колхозий юкъарча гІишлош еча организацешта деннад дерригача кредитех 50 процент.

Колхозий юкъара производство дегІайсалаеча карагІдувлача дикача хІамашца цхьана белгалдаха деза иштта цига нийслуш дола цІенхаштта кхоачамбоацараш а. Эггара хьалха теркам тІаоз колхозий юкъарча предприятеша гІишлой материалаш хьаярга бода мах сов лакха хиларо. Масала, етта кирпишк хьаярга бода мах оптови маьхел дукха а лакхагІа ба. 1975 шера хьаьча кирпишкага дІабаха ший мах оптови маьхал 275 эзар сома лакхагІа хилар. Хер хьекха материалаш хьаярга баха мах а иштта оптови маьхел 53 эзар сома лакхагІа хилар.

Ховш ма-дарра, гІишлой материалаш хьаярга совнагІа баха мах сметал совгІа ахча а тоххаш юхаметтаоттабу колхозаша - заказчикаша, цудухьа тоъал дукхагІа бода мах гІирсаш хьалдарга а.

Шоаш хьаеча материалашка сел дукха мах бахар мегаргдоацаш лоархІаш йола колховаш-заказчикаш бакъ я.

Практико хьахьокхачох, колхозашка капитальни гІирсаш хьалдара гІулакх тоадара наьха санна влияни ю бокъонца йистеяьннача объектах е балхий этапах расчеташ елга юкъедоаладаро. Уж расчеташ юкъейоаладаяро новкъостал ду гІирсаш хьалдеш йоаха ханаш лоацъяра, материально - технически къахьегамен ресурсаш хьалхагІа хьалъяь яха езача объекташта тІаерзаяра, производственни мощносташи керттера фондаши сихагІа болх бе йолаялийтара а хІаьта долче капитальни вложеней эффективность лакхъяра а.

ГІирсаш хьалдаь даларга хьежжа расчеташ яра метод юкъейоаладаяра вІалла а хайра уйла тІаяхийтац колхозий юкъарча гІишлошъеча организацешка.

Колхозий юкъарча объединеней оборотни средстваш хьахулийта ахчаш тІадоагІача моттигий анализ йича гучадаьннад, гІишлош еча организацешка оборотни средстваш юхаметтаоттаяра ахча тІадоагІа керттера моттиг заказчикий авансаш хилар.

Колхозий юкъара коопераци гІишлош яра даькъе иха ца Іеш, кхыча лостамашка а ух дегІа. Масала, 1973 шу чакхдоалаш вІашагІъеллача «Межколхозстрой» яхача объединене цу хана денз шозза дукхагІа вІашагІтехай керттера фондаш. Бизза кхоачам балла Іалашъяьй ше оборотни средствашца. Шерра-шера дукхагІа кийчъю хьу. Нагахьа санна 1974 шера 8939 кубометр хьу кийчъяь хиннаяле, 1975 шера 13914 кубометр е 155 процент кийчйир из. Нагахьа санна 1974 шера баь пайда 60 эзар сома хиннабале, 1975 шера 148 эзар сома хилар.

ХІанз дІайолаеннача колхозий юкъарча коопераце процессо чІоагІа новкъостал ду банковски кредит керттерчоа тІадерзадараи цунах пайда дикагІа эцараи.

А. БУХТИЯРОВ,
экономист.

СТУДЕНТИЙ КЪАХЬЕГАМА СЕМЕСТР

Укх тІеххьарча пхийтта шера вай мехка карта тІа яьиначa хІараяр хІана яц аьнна йолча городе е поселке корайоагІаргья Университетски улица е Студенчески проспект. Уж цІераш тийххай укх 17 шера ахкан каникулаш йолча хана гІишлош еча отрядашка болх беш хиннача студентий сийна, Студенчески кагирхой цу шеррача боламах «кхоалагІа къахьегама семестр» аьнна цІи тиллай.

...1959 шера мае Москвера Омске йодача пассажирски поездаца Казахстана целинни лаьтташка яхар эггара хьалхара гІишлонхой отряд—Московски университета 339 студент - физик. Доккха доаца 16 цІалг, хІара гІишлонхочоа лоархІаш пайда нийца 727 сома капиталовложенеш — ишта дар еррисоюзни кагирхой болама юхь йоаржаьяраша баьча балхах цкъарчоа хьахиннар.

НийслагІча пятилетка шерашка пхи миллиард сома маьха хила мегаш гІишлон балхаш даьд студенташа. Цу юкъа кхо миллиони эІамигача сагон йоІон къахьегама школа чакхъяьккхар студенчески гІишлонхой отрядашка (ССО). «КхоалагІа семестр» тІа-тІа дукхагІа хьаллоанаш я. Пятилетке цкъан ахаззен хІаза хиланзар аьнна дукхагІа хилар Еррисоюзни ССО доакъошхой. Алхха дІадахача цхьан шера 610 эзар саг вар цуна.

«КхоалагІча семестра» болама юкъе дакъа лоаца кагирхой шерагара шерага дукхагІа хулаш хилар мехка халкъа боахам дегІабоалабеча шоашкахьара хьалда дакъа лаца цар безам хилар да. Из бакъду, белгала аьлча, Ленинградски университета социологаша даьча тохкамех хьахиннараша. ГІишлонхой отрядашка дакъа лацара керттера бахьан да, аьлар шоашка даьча хаттара жоп леннача дукхагІчар, обществана пайда бе безам хилар.

ГІишлонхой отрядаша болх бу промышленность эггара чІоагІагІа дегІайоагІача моттигашка, шоай къахьегам халкъа боахама эггара дукхагІа эшача моттигашка. Масала, соахка 120 саг вахар эргаяккхара оттаяь 15 шера программа йолча Россе Нечерноземни зоне гІирсаш хьалдеча.

Эзараш кагийча нахеи мехкарашеи дакъа лаьцад Байкало - Амурски машинникъ буллача. Кама тІа автозавод - Іалаьмат хьалъеча, новкъостал даьд ялаташ чуэцача.

ССО членашта массанена а цхьатарра хетачох, «кхоалагІча семестрах» хьахиннар тоннашца, километрашца, сомашца лаьрхІа диса йиш йолаш дац. Кхы цхьаькха, хетаргахьа, эггара лоархІамегІара хІама а да укхаза. «КхоалагІча семестре» дакъа лацаро къахьегама безам тІабохийт, ши-ший хьаькъала да хулийт, доттагІала уйла дегчу йоссаю, шийна тІадиллача гІулакха хьалхара бехктоккхам хетийт. ГІишлонхой отрядашка къоначa наха цхьана ювца а ювцаш къестаю шоай проблемаш, инициатива хьахьокхара йизза паргІато я. Отрядашкара командираш а, мастераш а, лораш а—студенташ ба. Укхаза хьахиннай шоай дисциплина, шоай правилаш, традицеш.

Дукха ха йоацаш къамаьл хилар са Московски автомобилий наькъа институтa ССО-75 командираца Быстров Николайца. Цо дийцар сона: цхьа башха - дика инициатива хьахиннай соахка институте—вузе теореца Іомадер отряде практике чакхдоахилга. Цул совгІа, дешара шера институте йоаккхача хана студенташа еш йола изобретенеш аьхки чакхъяха езаш я. Иштта вІашагІъеллай «Чакхйоахар» аьнна цІи тилла отряд.

Цу тайпара отряд я Баумана цІерагІча Московски лакхерча технически училище а. Укхаза студенташа вІашагІъелла конструкторски отряд Москвана юххерча цхьан совхозе болх беш хилар. Студенташа эргаьккха тоаьча жагка чІоагІа мах бир специалисташа, цудухьа хІанз мехка дуккхача кхашка бІаргаго йиш я из.

Шоай барайттaлагІа «къахьегама семестр» шоай хьинари говза кулгаши эшача мехка районашка чакхйоаккхаргья студенташа.

Владимир ЕГОРОВ,
АПН корреспондент.

Доазол дехьара

ЧУХИЙРЦАЧА ГІИРСИЙ ГІОВНАШТА КІАЛХАРА ФУ ЛЕХ АЬТТЕХЬАРЧАР

ВорхІлагІча мае» Іуйрийна гайна арадаьлар итальянски газеташ. Іалама низ тІабаьржача къилбаседехьарча районашкара саггота боагІаш бола хоам цул хьалххагІа сайрийна иттлагІча сахьата кхаьчаб редакцешка. Хоам къе а хьадда боацаш а бар хатар хиннача районацара телефонни телеграфни бувзам хьалда хинна хиларах. Бокъонца бакъдар тІехьагІа гучадаьннад.

ЯлхлагІча мае 20 сахьати 59 минути яьлча аьгад Удинерча, Жемонерча, Сан-Даниелерча, Буйарча, Фиули-Венеция-Джулия областа нах бахача кхыча моттигашкарча зданеи пенаш. Цу цхьан хана лаьтта кІал тоъал чІоагІа етта чиргаш холора Австреи ФРГ-еи къулбехьарча районашка, Югославе Тоъал чІоагІа лаьтта агар иштта белгалдаьд Чехословаке, ГДР, Франце, Швейцаре, Голланде, Испане сейсмически станцеша а. Атомни энерге дешацта йолча Комиссариата геофизически тохкамий лабораторе болхлочо Б. Массонона Франс Пресс агентства корреспондентага хьакхайкадир, из мохк агар «нагахьа ца хула хІама хилар.... вІалла шеко а йоацаш, кІоаргача хьадоагІаш хилар». «Іалаьмате дукха низ чуІар бахьан долаш» аьга хилар...

ТІема шерашка доахаш хинна, бомбаш йийттачул тІехьагІарча городий улицийн майдайн сурташ дагадохийташ да итальянски газеташ тІа дийтта сурташ. ХьалххагІе а даьча лоархІамегІа, бокъонца хІалакьяй е йохаяй нах баха 30 гаргга моттиг, Іошаьрдаьд итт эзар совгІа чуІа цІенош, нах чубаха мегаргбоацаш лаьрхІад бархІ эзар гаргга цІа. Алхха хьалхарча ялх дийнахьа, тайп-тайпара низ болаш 50-зза совгІа лаьтта кІал чинг техача юкъагІа, боабах нах, официальни даннеегІа, эзар сагал кІезигагІа боацаш ба 200 эзар гаргга саг чувaха тхов-кІийле йоацаш висав. Іалама низо даь материальни зе цу юкъа триллион лирага дІакхаьчад.

Цу хатарий статистикана тІехьа политически комментареш йоалаю дуккхача газеташа. Масала, «Поэзе сера» яхача газето язду: «Цхьанне а йоакхо яьяц нийсса ахаш дохадаьча цІеношка бахача наьха. Цу унзареча хатарах зулам даьннараш юха а къе нах ба. Къаьстта а царна чІоагІа Іаьткъад ерригa Итали чуерзаяь хала эттача экономически, социальни, политически кризисах хьахиннараш».

Тоъаш яц молхаш, кхачан продукташ, тІадувха барзкъа, эггара саготагІа эша мола хий. Цхьайолча районашка, кепайоазоно деча тешалагІа, холера яха эпидеми хьайнал, тиф доладалар кхерам болаш да. Лораш кІезига ба. ЦІаькха а кхы цІаькха а Іоттараш ю Іаьдалашта, белгала аьлча, гІо дара балхаш лерттІа вІаштІехьа ца даьхача чурча гІулакхий министра Ф. Коссигенеи унахцІено лораяра министра Л. Даль Фальконеи. ХІанз массазлагІа гучадаьннад Итале социальни Іалашо вІаштІехьъяккхарах доахка кІоарга эйпаш. ЙоагІ-йоагІаш йола министерстваши ведомстваши лакхера Іо деча доалах яьинай шоаш яхаш бехказа йовла гІерт, хІана аьлча христианско - демократически правительство отставке яхай, хІаьта формально мара ший функцеш кхоачашъеш а яц...

Іалама низах даьннача зуламо кхы а дукхагІа халча оттадаьд Италера чура политически хьал. Нах кІалхара бахара балхаш деш латтача цхьайолча юртацка саботаж йолаяь моттигаш я, террористически акташ бахьан долаш цхьайолча районашка дІакхоачалац кхыметтел нах кІалхара баха балхаш дара я. Уж дерригa хІамаш мохк агарах тІакхьачача саготонах аьттехьара низаши левацки элементаши пайда эца а цу тайппара 20—21 июне де лаьрхІа ханал хьалха парламенте деш долча хоржамашта влияни е а гІертара дола тешал санна лоархІ прогрессивни общественносто.

Реакце тийша болх юхатоха кийча я Итале прогрессивни общественность.

П. МАРИНИН.
(АПН).

Вьетнам вІашагІкхетара символ а хинна дІаэттад мехка къулбехьен къилбаседеи вІашагІтохаш дерригача халкъо буллаш латта «Тхонгнят» (ЦхьоагІо) яха машинекъ буллалга. Дерригхалкъа гІишло хьалъеча дакъа лоацаш ба болхлой, ахархой, студенташ, интеллигенци. Боккха халкъ боахама лоархІам болаш ба из никъ. Цо хьелларгья къилбаседера къулбехьеи цигара дараш юхеи товараш кхахьара йола баьццара сердал.

СУРТА ТІА: из никъ буллача Дананга яхача районе туллаш латта тІий.

ВИА — ТАСС сурт.

IАЛАМ—АДАМЛЕН РУЗКЪА

Ткъо шу совгIа ду я Л. Халимов Грозненски мехлесхоза Джалкински лесничестве лесничи волаш болх бу. Цо доал деш я 50 гектар хьу. Укх тIеххьарча шерашка Халимова Iуьнал деча хьунагIа бокъо йоацаш хьу тийда, наха гаьнашта кхыдола зулам даь моттиг хиннаяц. Цахаддаш къовсам лоаттабу цо браконьерашца а.

ЧIоагIа доттагIал тессад пуьнца деша дагIача бераша. Каст-каста хул уж къонача гаьнашта гIулакх деча Халидовна повкъостал де баьхке.

СУРТА ТIА: лесничи Л. Халимов.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ОАЛХАЗАРАШ ЛОРАДЕ

Бедарг йола тха доттагIий оал вай оалхазарех. Белггала да а да уж вай доттагIий, хIана аьлча доккха дакъа дIалоац цар юрта боахама зуламдергашца лоаттабеча къозламдергашца лоаттабеча къовсама биологически метола комплексана юкъе.

Сиха лелаши дукха хIама юаши да оалхазараш. Масала, цхьай синицо цхьан дийнахьа юъ ээзача ше миссел хургйола садоахка хIамаш. МоллагIйолча алкхашко цхьан дийнахьа юаргья 200 шоза кIориг. Шоай кIоригаш кхоабача хана кхы а дукхагIа эш оалхазараштa кхача. Масала, синицаш, горихвосткаш, чIагаргаш, кхыдараш санна долча оалхазараша цхьан дийнахьа шоай кIоригашта 300—600-зза кхача тIабахь, хIаьта цар-м цхьан аьхки шозза ма доахий таьлмеш! Вайна мах бaь варгвоацаш дика новкъост да хьазилг долгоносикаца, сома беша вокххагIволча моастагIчунца, лоаттабеча къовсаме Цудухьа тешшаме ала йиш йолаш да, оалхазараш децарс. унахцIена баьцовгIа хургъяцар — ялат, сом баьцадаараш шортта гулдергдацар. Ялатийна пайлана долча оалхазараша цуннаюкъерча йоархIий ги дуъ, цунца цхьана пайдана баьповгIаш хьалкхера новкъостал а ду цар ХIамаш дIаера аьттув боацаш долча лаьтташка, ьлешка кIотаргаши кхы тайпа гаьнаши тIаювлаш хул. Цига цар ги тIакхухь михои оалхазарашеи. Цу гаьнаша тIаувз мехкашкара мехкашка уха оалхазараш, аьхки цар бIенаш дехка моттигаш я уж.

Алхха гаьнаш тIара сом мара ца буаш дола оалхазарий тайпаш хилац. Сома бешамашка каст-каста хулаш дола оалхазараш — иволгаш, дубоносаш, хьазилгаш, нагахьа санна кхы тайпа оалхазараш цига хилча, цу гIулакха къаьстта аьттув болаш цхьа хIама нийсделча мара долхац цига. Декача оалхазарех дукхача тайпаша: зяблика, шегола, вьюроко боахкабеннача Iажийи кхорийн ги мара даац е IоллийгарапI бехараш буъ. Хьазилгаша, иволгаша, алкхашкаша Iажаш, кхораш, гIамгIаш, хьачаш кIаьдачара, тоъал кхаьчача е сов тIех кхаьчача хана, дукхагIча хана бохкабала болабелча буъ.

Боккха пайда бу акхача оалхазараша, зуламдергаш — полевки дехкийи даарца.

Оалхазараша Iалама объекташи кхыметтел деннеи бийсаннеи юкъера сахьаташи шоайла дийкъад.

Тайп-тайпарча синицаша, попомзнеша, хенах зIокъеттаргаша, пишухаша шоашта кхача боах хена коста кIалхара, гаьний ткъовронгаш тIара, чIагаргаша, мозий луьцаргаша, стрижаша — фегара, трясогузкаша — хаьс-бешамашкара, хи йистошкара: тайп-тайпарча акхача оалхазараша — аргIера, хьун петарашкара.

Бийсанна сови дийнахьа лелача оалхазарий гIулакхаш, цар когаметта доагIа бийсанна лелараш: бовнаш, козодояш. Цар бийсанна лела зуламе садоахка хIамаш юъ, хIаьта бовнаша, цул соргIа, дехкий а дуъ.

Шоай бIенех къоастадац оалхазараш, цудухьа хIара шера шоай цхьан моттиге дах уж Кхыметтел мехкаш хувцаш дола оалхазараш а хIара шера бIаьстан юхье шо-шоай бIенашка юхаух: куликаш — шоаш кхийнача уьшалашка, лекъаш — шоай аргIе, соловейш — сома бешамашкеи рошашкеи, чIагаргаш — шоай юрташка, хIаьта алкхашкаша, чIагаргаша, мозий луьцаргаша, кхычар шоай къаьнарча бIенех пайда эц. Къона оалхазараш шоаш хьадаьхача бIенашта юхе гIолла дIатардала гIерташ хьуьвзаш хул. Цудухьа лоархIаме да бешамашка, паркашка, аргIе бIенаш дохкара аьттув бола моттигаш хилар. Цу тайппара, эшшача моттигашка хьатIаоза йиш я оалхазараш зуламдеча садоахкача хIамаех царга гаьнаш лораяйтара.

Промыслана чарахьал цу оалхазарашн пайлана оакхарийн лорадара Нохч-ГIалгIайчене хьаньй заказникаш — цхьаккха тайпа чарахьал ца дайташ йола участкаш. Массе тайпара Iалама зонаш чулоац цар: екъа аре, теIачареи лолмареи хьунаш, субальпийскии альпийскии даьгIенаш, ша улла моттигаш. Шаьрача арарча заказнике ях дрофа. Советски Союзе эггара доккхагIдола оалхазар. Из хIанз наггахьа мара хилац. Цунах кхстадеш да, дрофа законагIа чIоагIа лораеш хилар.

БIаьстан юхье, къаьстта а юрташкахьарча моттигашка, цхьаболча «гIайгIа-коллекционераша» оалхазарий фуаш гулду, цу тайппара бIарччача Iалама комплексаш къаьсткъаьстача оалхазараштеи Iаьльмате доккха эс а деш. Цу тайпара сий доаца гIулакхаш вай вахара юкъера дIадаха деза.

Дика традици я хIара шера бIаьстан юхье оалхазараш хьадахкар дездеш белгалдахар. Дика а лаьрххIа а кийчо ю цу цIейна. Бераша скворечникаш, синичникаш, дуплянкаш ю. Вай бераша хоза тIайицар оалхазараш укх шера.

Оалхазараш лорадар лоархIаме пачхаьлкхен декхар да, хIаьта из кхоачашдар лов Советий Мехка беррига гражданашта.

И. ЭСТЕРЛЕ,
Нохч-ГIалгIай ЕООП президиума член.

«Фаьлгий уголок».

С.-Э. ШАХИДОВА фотоэтюд.

ШОАШ ДУ ДАРБА

Украинерча Соболевка яхача юрта ахка доаккхаш хоза хет сона. Цига дика хьу я, баьццара бай, Iам ба.

Иштта, хьунагIеи аргIеи дукха хаьаш а йоахаш Iалам чухь наггахьа мара ца нийслуш дола хIамаш зийнад аз. Нах санна цамогаш хул оалхазараш а хьайбаш а, хIаьта амбулатори хьунагIа йолаш мичай. Шоай дегIацара низ чIоагIа хилара чотах дах уж. хIаьта цо царна лазар эшаде новкъостал а ду. Цхьабакъда чIоагIа халча эттача хана новкъостал эш организмана. ХIаьта из новкъостал аькханна с оалхазара кора а доагIа.

Цкъа юстарора бIарахьежаш латташ зийра аз сорокопуташ (алкхашкаш миссел я уж йоккха) «зунгатий ваннашка» керчаш. Я а яр уж-м бокъонца йола ваннаш. Цу тайппара мукъаюьлар уж шоай садуача паразитех. Зунгатий боарза тIа Iодужар оалхазар, цу тIа гIолла керчар. хIаьта зунгаташа дIалувцар шоайцига яьхкача пациентий бедаргаш тIареи дегIа тIареи садоахка хIамаш. Чарахьаша дийнача бакъдарашкара кхы масалаш доаладе а йиш я. Чарахьашта юкъе цхьа сахьат лаккха оаш — дага ца хиннар хозаргда шоана. Са цхьан лолахочоа шийна бIаргадайнад цхьогалеи берзеи кIоригаш ноаноша маьлха ваннашка кхувлаш. Лаьтта кIал яьча царна маьлха дарбаи низ эш. ХIаьта нанас из царна Iалашбара йоакхо а ю.

Иштта тамашийна хIамаш дувцаш хезад сона Соболевке къаьнача опытни колхозхоша я. Масала, кхийчу йоаллаш дукха ха яьккхачул тIехьагIа арахийцача лаьтта гIолла керч говр. Профилактика я из. Маьженаш ювлаенна, мукъаяха еза. Иштта клетка чу йоалла борз а цIокъ а цхьан метте ца соцаш лелаш хул — вахар бахьан долаш уд уж. Иза дой гIоарал а лайна доагIийсаргда ХIаьтта Iодаьча ший тIаьдача Iасилга мотт хьекх Iатто. Фуд мотт шоана из — хьестилга да аьича хетий шоана? Дац. Шодаша микробаш йоаю. Шодаш — антибиотик. Иштта чов хинчача аьхко мотт хьекх ший човна.

Халаш, йод е пенециллин саша, бактереш йоаяра низ, боаллаш я сага шодаш а.

Сайна бIаргадайнад сона текхарго церг теха жIали дедда хьунагIа а даха, цига цхьан баьцах мотт хьекхаш доаллаш Кер чу йоахка паразиташ йоаяр духьа къахьа буш юъ жево. Доаханнеи говрашеи дика къоастаюлу дохьаж доаллеи ца доаллеи баьцаш. ЗIамига волча хана «Следопыт» яхача журнала цхьаккха номер дIаяхийтацар аз ца ешаш Цу тIара хайра сона Африке пиллаша, гамажаша, антилопаша, носорогаша тIайирзза дирача топпарах мотт хьекхилга. Цунна тIаккхача гIерташ бIаьш километраш никъ беш хиннаб цар. Дирача хина тIаккхача гIерташ иззаморг ду къилбаседехьарча саьрчаша а.

Сай дувцар чакхдоалаш белгалдаккха безам ба са, оалхазарашеи оакхарашеи вахар бахьан долаш чIоагIа къовсам лоаттабеш хилар. ХIаьта цу гIулакха шоашта эша дарба корадоагIа царна Iалам чура.

ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

5 ИЮНЕ

С. М. КИРОВА цIерагIара культураи салаIарен парк. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Кинолекторий. «Халкъа вахара хьал тоадар духьа йола эффективностеи дикалеи иттлагIа пятилетка» яха лекци. 17.00. Къайла театр. А. Островске «Таланташи уж лоархIараши» яхача пьеса тIа оттаяь «Карсный молот» завода культура ЦIен халкъа театра спектакль. Нохч-ГIалгIай пачхаьлкхен филармоне симфонически оркестра концерт хургда музыкальни эстраде. Баьццарча театре хургда специальни юкъерча дешара заведеней дешархой художественни самодеятельноста республикански хьалхарча хьажара тIеххьара концерт. 19.00. Халхара майдане — кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11.00. «Заманхо» яха бераштеи кхелетараштеи дола кинотеатр. 12.00 сахьат даьлча болх беш хургья аттракционий городок. 16.00. «Вай города сий, хозал, хьокхаме порядок бахьан» яха дагахьара журнал. «Къоначa зрителa» театра йоккхача зале М. Германеи С. Ивановеи «Сага новкъостал де» яхача произведенегIа йола спектакль. 18.30. СалоIача ден лекторий. «Профсоюзаши шерра йоаржаяь коммунистически общество хьалъеча хана цар бола лоархIами» яха лекци. 19.15. ШозлагIа хьокхана фильмай кинотеатр. 19.30. Iилма-популярни фильмаш.

Химикий культура Дворец. 12.00. Йоккхача спортзалера спортивни ловзараш. 16.00. «КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъе» яхача книжкай витринера беседа. 17.00. Духовой оркестра локха советски композиторий музыка. 18.00. «Съездагара съездага» яха кинофестиваль.

Н. К. Крупскаяй цIерагIара культура Дворец. 10.00. Сунженски района подшефни боахамашка «Сигала бесара экспресс» яхача ВИА ергйола концерташ. 19.30. «ХIанзарча ханара идеологически къовсам» яха лекци. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIара клуб. 17.00. «ЦIена хилар — унахцIенон лард» яха лекци.

«Красный молот завода культура ЦIа. 17.30. «ТIема ханара поэзи» беседеи тематически кино хьокхари.

6 ИЮНЬ

С. М. Кирова цIерагIара культураи салаIарен парк. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Музыкальни эстраде Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. «Советски Союза машарен социальни прогрессан арахьара ленински политика» яха кинолекторий. Баьццарча театре Учета механизаце техникума художественни самодеятельноста коллектива концерт. 19.30. Халхара майдане — кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10.00. Аттракционий городок. 11.00. бераштеи кхелетараштеи дола «Заманхо» яха кинотеатр. 15.00. Поэзе пушкински Денна хетаяь «Росси! Массазара безам!» яха беседа. Къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Ерригсоюзни 1 тура итогай художественни самодеятельноста коллективай творчески отчет. 19.30. Кинолекторий. Iилма-поплярни фильмаш.

Химикий культура Дворец. 9.00. Шахматни турнир. 10.00 «Марша да хьо, ахка» яха асфальта тIа дехкача суртий оконкурс. 11.00. «Нийсархо» яха кинотеатр. 12.00. Спортивни ловзараш. 19.30. «Планета» яхача майдане документальни яхача майдане документальни Iилма-популярни фильмаш.

Н. К. Крупскаяй цIерагIара Дворец. 10.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. «Интеграл» яхача ВИА концерт. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ-а цIерагIара клуб. 14.00 А. С. Пушкин ваь 177 шу дизара хетадаь «Дика уйлаш аз лираца гIувттаяьй» яха устренник. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

14.00. А. С. Пушкин ваь 177 шу дизара хетадаь «Дика уйлаш аз лираца гIувттаяьй» яха утренник. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 11.00. «Цу тIа бодача халкъа новкъа буш яргьяш» яха бераштa йола беседеи викторинеи. 12.00. «Космонавт» яха кинотеатр. «Объектив» яха фотостуди. 16.00. Завода художественни самодеятельноста эггара боккхагIа болча доакъашхой творчески сайре.

Маькха комбината культура ЦIа. 16.00. «Нохч-ГIалгIайчен сталгаша съездагара съездага» яха Ленина [illegible]

Массе а школашка санна Назрановски района Пхьилекъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школе а 1 июне дIайолаелар бархIн итти классаш яьха баьннача дешархошта йола экзаменаш. 55 саго экзаменаш дIалургья бархI шера дешара, 38 кагирхочо — 10 класс яккхара.

СУРТА ТIА: бераш экзамеш дIалуш да.

И. ПЛИЕВА сурт.

АКТРИСА

М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански драматически театра актераш гIерт вай заман сага психологи, цун уйлаш, дагадоаллар кIоаргга довза. Цудухьа шоай сценически искусстве уж гIерт вай заман наьха духовни вахарах, цар принципех дувца, советски патриотизман социалистически интернационализман уйланца царна кхетам бала, цар йоккхий идеалаши коммунистически тешами чIоагIбе, дог цIенагIа, дикагIа хилийта.

Цудухьа театра сцене дукхагIа уьттаю хIанзарча авторий пьесаш. Сцене ловзаш ба тайп-тайпара бола актераш. Царех цаI я Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни актриса Валентина Ивановна Плужникова.

ДукхагIча даькъе из зрителашта йовз лирически драматически сцена дукхагIа езаш йола актриса хиларах тарра. Бакъда кхы а шерагIеи йоккхагIеи я цун сценически искусство. Из дукхагIа тIайийрза я трагически вахара, дерригача адамий юкъарча оамалашта, доккхийча граждански гIулакхашта. Турпала долчуьнга кхоачийташ хьахьекхар цо Е. Яновске «Дорхал» яхача пьеса тIарча Коврова Марфай куц-сибат. Советий Iаьдал бахьан дорха классови къовсам лаьтта бирса, бакъда турпала шераш дувцаш, цу произведене вайна гойт хIаьта карагIдаьнна денал дола гIулакх.

Марфа Коврова хIама шолха ца доахаш духхьалара, тIагIертта къовсаш, нийсхо езаш, денал долаш, бакъдолчоа, ше де декхарийла йолчоа чакхъяллалца оттаргйолаш саг я. Актриса из хьахьекхай шема-ярра: хьинар долаш, моастагIащца цIаккха а машар хургбоацаш, бакъда кхалсаг хила йоагIача бесса кIаьда а йолаш.

Ше ловзаеча ролага хьежжа дика хувцаяла хов Плужниковайна. ХьалхагIа хинначарна вIалла тара а яцар Брагинскеи Рацереи «Цхьана гIулакха тIа бараш» яхача пьесе цо ловзаяь роль. Цу тIара кулгалхо ехкаенна, цIаьрмата, маIача сага тара кхалсаг я. Де дезача дукхача гIулакхаша сага оамал тIара яьккха, робота тара ерзаяьй из. Шийн оамал тIа баьхаб цо шийца болх бераш а, царна ше кIордаяйтай, совъялийтай.

—«Йокъаенна чIегI санна саг я хьо» — духхьала дIаоал цунга цуьнца болх беш волча Новосельцова. Вожаш цецбоал цо иштта майра цунга дош аларах. Массанена а хеталу цIимхарча кулгалхочо из балхара дIавоаккхаргва аьнна. Бакъда гIулакх цу тайпара чакхдалац. Шийн хала оамал хувц Калугинас. Цо кхетаду ше харцахьа наха кулгал деш хилар. Шоай вахара ах хIана яц аьнна йола ха балха тIа болаш йоакх наха аьле, уйла ю цо. ТIаккха уж балха бола моттиг цар шоллагIа дола цIа да, цар шоллагIа бола дезал ба. Уж вIаши Iимерза, безаме, цаI шоллагIчунга хьожаш хила беза.

Плужниковайна хайра Калугина хьахьокха, зрителашта хийтар сцена тIара яр Плужникова а йоацаш Калугина ше я аьнна. Башха-дика, дог цIена, нана дезалца санна йола кхалсаг а хинна дIаоттайир Плужниковас Калугина.

Нана! Доккха а деза а хиннад из дош массе а хана. Хьанна ховргда нанна санна гIадваха, тIаккхьача бала такха! Атта дац наьна чоалхане роль ловзае. ХIаьта Плужниковас массаза а ловзаер наьна роль я.

«Валентини Валентинан» яхача пьеса тIарча хала кхел йолча Валентинай роль. Бокова А. «Тхо юхадоагIаргда, нани» яхача пьеса тIарча тIемо кхо воI вийнача наьна роль, иштта кхыяраш геттара дика ловзаьй Валентина Ивановнас.

Ше ловзаергйола хIара роль кIоаргга Iомаю цо, ше юстраг йола кхалсаг а хиле дIаотт Плужникова, цун уйлашца, дагадоаллачунца ях, цун оамал хьаэц, цун гIулакхаш леладу. Ше роль кийчъеча хана Валентина Ивановнайна массаза хьалхашка латт шийга хьожаш хургбола зрителаш, сцена тIа ше царна дергдола гIулакх цар баркал аргдолаш, юхабахка безам хургболаш, вахаре царна накъадаргдолаш де гIерт актриса.

Шийн дега дукха езаеннача театральни искусствана кходергдолаш хIама дац Плужниковай. Цудухьа дика ловзалу цунга хIара роль а.

Б. АБАДИЕВ,
театровед.

ФУТБОЛ

СОВЛЕ ЙОАККХАЯЛАНЗАР

Гучох, футбол езараш гIадбугаргбоаца традици хулаш латт «Терека» футболистий хьалхара бургац шоай наIарашка чутохийтар санна долча гIулакхах. Грозне цар чакхъяьккха тIеххьара ши матч шозза а хьалхара бургац хьаьшаша чу а тохаш дIайолаелар.

Самардийнахьарча «Терека» Душанберча «Памирацарча» вIашагIкхетаре фусамдаьй наIарашка 12-ча минуте бургац чутехар вар А. Тарбаев. ХIаьта ловзар дIадолалуча хана хьаьший из аьттув боалс а селлара сиха баргба аьнна хеталуш дацар. Юххьанца атаке ба ловзара совле шоашкахьа яккха гIерта «Терека» футболисташ.

Цхьабакъда «ерригача а командаца — защите, ерригача а командаца — атаке» ала йиш йолча принципагIа ловзаш болча хьаьшаша шоашта дукха хало ца еш кадай ловзача шоай полузащитникашка гIолла бургац фусамдаьй наIарашкахьа йоах. Цу тайпарча сихача контратакех цхьаше бигар уж толамга а.

Бургац шийн наIарашка чакхъялийтачул тIехьагIа нийсхо яккха гIерташ кIезига къахьеганзар «Тереко». Дале а цо дехкаш хинна ловзара сурт «Памира» футболисташ тувлабергболаш дацар. «Тереко» шийн ерригаш а хIана яц аьнна йола атакаш аьрда оагIорахьа гIолла чакхйоахар. Цудухьа из ловзара сурт хьаьщашта сиха дайза даьлар, цунна дукхьала даккха хIама а хало йоацаш корадир царна. Футбол дегIаяра таханарча боарамо спортсменашкара дIадех майда ерригача шоралах пайда а нийбеш, бургац цхьан флангера вокх фланге а йоахаш, ловзар вIаштIехьдоаккхилга. Из декхар диц делча санна бар вай футболисташ. Цудухьа матча дукхагIча хана «бе болх» боцаш хилар нападене аьтта оагIорахьа ловзаш хинна И. Вакуев.

ШоллагIа тайм йолалуше а счет нийсъе вIаштIехьдаьлар «Терека». В. Якушкина шийга хаенна бургац говза чутехар А. Синькос. Цхьабакъда цу матчера тIеххьара гол хилар цунах. Счет 1 : 1 а йолаш, цхьаккха командас совле ца йоаккхаш чакхдаьлар вIашагIкхетар.

ХIанз 9-ча июне Казане «Рубинацеи» 13-ча июне Ярославле «Шинникацеи» ловза езаш я «Терек».

М. САЛМАНОВ.

СССР футбольни чемпионата «А» класса хьалхарча лига
ТАБЛИЦА

Командаш	Л	К	Н	Э	Б	О
«Нефтчи»	11	6	4	1	20—11	16
«Пахтакор»	12	6	3	3	18—8	15
«Кайрат»	11	5	5	1	10—4	15
«Таврия»	11	7	0	4	22—10	14
«Колхозчи»	12	6	2	4	15—13	14
«Спартак» И.-Ф.	11	4	5	2	11—8	13
«Памир»	12	4	5	3	9—11	13
«Металлург»	11	5	2	4	16—10	12
«Нистру»	11	4	4	3	14—11	12
«Шинник»	10	5—2—3			12—11	12
«Даугава»	11	4	2	5	16—13	10
«Торпедо»	10	3	4	3	10—11	10
СКА Р.	12	4	2	6	11—14	10
«Терек»	11	3	4	4	10—14	10
«Звезда»	11	3	3	5	13—16	9
«Кузбас»	11	2	5	4	7—11	9
«Спартак» Орд.	10	1	6	3	6—11	8
«Кубань»	11	2	3	6	8—15	7
«Рубин»	11	2	3	6	6—14	7
«Спартак» Нл.	10	0	4	6	6—18	4

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ДУКХАГIА ДIАЙОГIА ГАЬНАШ

Укх шера советски общественносто белгалдаьккхар 26 миллион совгIа саг юкъе волча Iалам лорадара Ерригроссийски общества шовзткъе итт шу дизар.

Мехка Iалам. В. И. Ленина геттара нийса ма-аллара, из пачхаьлкхен рузкъа да, дерригача советски халкъа доалахье я.

Цун хьурмат данза дарг ца хилар белгалдаьхад Советски Iаьдала дукххача соцамашка. Бокъонца Ленина хийттача тайпара хьаккхайкаду «РСФСР-е Iалам лорадарах долча кердача законо: «Iалам лорадар пачхаьлкхен лоархIамегIара декхар а дерригача халкъа гIулакх а да».

Цу гIулакха пачхаьлкхен наькъаца леш дукха хIамаш да: алхха цхьан Российски Федераце хIара шера дIайогI миллион гектар совгIа хьу. Укх тIеххьарча шерашка хьал а даь болх бе доладалийтад деи бийсаннеи 30 миллион кубометр бытовойи промышленни бIеха хIамаш дIакъестаю гIирсаш. [illegible]

доаду шовзткъе итт миллиард гарргача сага вахара тоъал кислород.

Цхьа тонн кIор боагабича итт сага шера вахара тоъал кислород дов. Цхьан автомобило эзар километр никъ беш цхьан сага шера тоъал кислород дов.

Городашка, нах бахача моттигашка феца Iалаьмате дукха хул дом, кIур, кIурз, газаш. Iы хулаш феца дIаийнача зуламеча коачалий тIадамаш, лазараш хьеду тайп-тайпара микробаш.

Iалама фактораштa юкъе фо цIена лоаттадара эггара низ болашагIа йола средство я эрий тIаьнна хьу а хIаьта иштта дIаегIа паркаш, скверaш, полисадникаш, аллеяш, газонаш, зизаш, кхыяраш а.

Хьун феца тоъал дукхагIа да кислород, кIезигагIа азот да. Цудухьа гаьнаш дIайогIар — вай унахцIенон ха йIаьха хиларан лоархIамегIа йола фактор.

Цхьабакъда гIулакх цунах лаьтта Iап Фе санитаро санна а «болх бу» хьуно. Нах баха[illegible]

эггара дикагIа фо цIенделга Iалашдеш йола гIетта веществаш — фитонцидаш а.

ДIаегIа хьу — фо цIенду эггара йоккхагIйола «фабрикаш». Шоайла тIех кхы йоацаш фо цIендеши цIена лоаттадеши я уж ДIаегIача хIамаш тIара хьалгIетта, эггара дикагIдола тайпа кислород оала, дарбан хьаж йоагIа, сов йолча бIехача хIамаех геттара дика цIендаь фо — сага балха хьинар айдаь лоаттаду, цун унахцIено чIоагIа лелаю низ бола средство.

Дукха гаьнаш ягIаш я оал вай городах. Духхьашха вай городе венар гаьнаш дукха ягIа яхаш чIоагIа дика хеташ хул, цхьабакъда, лакхе вай белгал ма-даккхара, городе ягIа гаьнаш бахача наьха хIара сага сих лаьрхIача вIалла кхоачам беш яц. Вешта, вай города улицашка ягIа гаьнаш хIанзарча хана йоагIача тайпара яц.

ДIаегIа ягIа къанара гаьнаш листа гIа долаш яц, цхьаккха кеп йоаца юхкаш, нийсагIа вылча, электрикаша, радисташа, [illegible]

Цхьан хана бе-башха а йоацаш, гIулакхах ца кхеташ дIаегIа хиннача дакаша аьхки, зиза тохача хана, городе бахача наха дукха хьовзам бу тIера гIетта «петар» бIаргашка, мерий чу, бага, лергашка ух.

ХIаьта бIаргаяйча ма-хоза хет Черпореченцентральни парка юххе йолла хьалъегIача аллее ягIа даьнна кортош, листа гIа а долаш йола гаьнаш! Платана яхача фух йола гаьнаш ха йIаьха йолаш, хоза, шера гIа долаш, гIа тIа доацаш цхьаккха ткъовронг ца йоаллаш я. Вай городе геттара кIезига я хоза гIа долаш хилларал совгIа, кIерамий хьисапера хоза дIаьха зизаш а долаш йола «Конски каштан» яха га.

Вай городе хоза товш я лакха михаш. Уж къаьстта эшаш я Ленински улицагIа керда цIеноша хьалдеча, машинаькъа йистошна, хьал-Iо ухача поездаша ду таташ дужаду цар.

ХIанз дукххача тротуараштa йисте гIолла аьшка гIоврех карташ яьй. чухьнахьа газонаш дIайогIар духьа. Хозахета алап царех «Газонаш унахцIенон оазисаш я». Гаьнаша а санна шортта кислород тергда цар городерга феца.

Х. МАХИТАРОВ,
РСФСР Iалам лорадара обществон сийлахь член.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Буратино выставка». 10.00 — Шоана, дайнаной. 10.30 — «Iуйранара почта» — музыкальни передача. 11.00 — «Вечный зов» яхача фильма 3-гIа сери. 12.15 — М. Кажлаева «Романтически сюита». 12.30 — «Музеяшкеи выставочни залашкеи гIолла». СССР халкъа художника С. Т. Коненкова кхоллами выставка. 13.00 — «Саги Iалами». 13.30 — «Ашарий календарь». 13.55 — «Кхерамзле йоацаш дIа-хьа лелар». 14.25 — «Инде халкъа искусство». 14.55 — «Содружество» яха телевизионни журнал. 15.25 — «Ше боргIал Плимутрок» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 16.30 — «УнахцIено». 17.00 — «Хьайбай дуьнен тIа». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — Телевизионни документальни фильм. 19.25 — «Иллеш доах Караклаич Радмилас». Югослави. 19.55 — Лоацача метражий фильмай программа. 21.00 — Ха. Информационни программа. 21.30 — Искусства мастерий концерт. Доккхача театра 200 шу дизарга. Кремлерча Съездий Дворецера передача. 17.40 — «Алхан-чурт канал» яха телефильм. 17.55 — «Иссык-кула цIемакаш» яха художественни фильм.

II ПРОГРАММА

16.30 — Документальни фильм. 17.00 — Фильм-концерт. 17.30 — «Кхоана - мелиоратора ди да...»

6 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Зарядка дIаоттa!». 9.30 — «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «ГIулакх ду Советски Союза!». 11.00 — Рамаяна цIерагIарча берий центральни театра спектакль. Автор А. Гусева. 12.40 — Мелиоратора денга. «Юртара сахьат». 13.40 — «Ашарий киоск». 14.10 — Iилма а техника а даькъера 1976 шерарча Ленински премей лауреаташ. 14.25 — СССР ник дарах йола чемпионат. Киевера передача. 15.00 — Мультфильм «Дошо антилопа». 15.30 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.00 — Фильм-концерт. 16.45 — «Руслани «Людмилеи» яхача художественни фильма 1-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.20 — «Руслани Людмилеи» яхача фильма 2-гIа сери. 21.00 — «Киноникъбархой клуб». 21.00 — Ха. Информационни программа. 21.30 — «Музыках дола дош». Передача дIахьу композитора Н. Свиридова. 22.40 — Спортивни передача.

II ПРОГРАММА

13.20 — Документальни фильм. 14.20 — «Зорька». 14.50 — Киножурнал. 15.00 — КагийчIар творчество. 15.20 — Художественни фильм.

РАДИО

5 июнь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. [illegible] 14.30 — «Литератури Нохч-ГIалгIайче» [illegible] «Комсомольское племя» [illegible] гIайче» яха радиожурнал (эрсий меттала). 15.00 — «ДоттагIала тема ашарашка» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 15.40 — А. Бокова кердача романацара дакъа (гIалгIай меттала). 16.00 — Нохч-гIалгIайчен спортивни вахар (эрсий меттала). 16.15 — «Хьамсарча Даьхен музыкальни вахар» яха радиожурнал.

6 июнь

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленина некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Шоана дукха деза иллеш». 12.10 — «Сакъердама талгIе тIа» яха композици (нохчий меттала). 15.15 — «Ше сийгаш» (гIалгIай меттала). 15.45 — Таханe мелиоратора ди да (эрсий меттала). 16.00 — Мелиораторашта хетадаь концерт (эрсий меттала). 16.30—18.30 — «Иллеца доттагIал дараштa» (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи кIезига - дукха морхаш а йолаш йоачан а йоацаш. Малхбоалехьара секунде 3 — 7 метр сиха мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23—28 градуси Грозне — 26 — 28 градуси. ЙIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмен хувцалуш морхаш а йолаш юкъ-юкъе йоачан а йолаш хилен, фегара температура бийсана 8 — 13 градуси дийнахьа 20—25 градуси йовхал хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерия — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 4268.